49րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1467 Գ. ՇՐՋԱՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6/19 ԱՊՐԻԼ 1906 25 ՍԷՖԷՐ 1324 – 6 ՆԻՍԱՆ 1322

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՏԸՐՃԵԱՆ
ԱՐԺԷ ԿԸՆՊԻԼՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա. Պողոսեան Պէյի Համարեկի, 38
Անտպագրութեան ուղղուած գրութիւնները ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس فرید
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆՈՆՔ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	18 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ 10 ՓԱՐԱ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՆԵՐԸ

Կրթութեան մէջ ամէն ինչ իր առաջին սերմերէն կախում ունի: Եթէ լաւ սերմանուեցան, կարելի է ակնկալել որ, օր մը կրթական ընտիր պտուղներ բերեն: Ասոր համար ալ ուսուցիչներուն առաջին պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ փոքրիկներուն կրթութիւնը:
Պլատոն:

Կրթական գործը մեր մէջ: Ամէն անգամ որ հայաթերթ մը կ'առնենք ձեռքերնիս կարդալու համար, յաճախ սա աչքառու վերտառութեան է որ կը հանդիպինք, կարծես ճակատագրականօրէն՝ վերտառութիւն մը, զոր յանկերգ անուանել մկրտելն ալ անտրամաբանական չպիտի ըլլար անշուշտ: Լրագրական նոյն սիւնակներու օրը օրին այս խնդրին համար գոհունելէն,— որ յաւակնութեան երեւոյթ մը դարձած է մեր լրագրութեան համար — սա համոզման եզրակացութեան պիտի յանգէինք թէ, մեր կրթական գործը թերի է ամէն կերպով: Սակայն թէ աւելի ո՞ր մասերուն վրայ է որ կը տեսնուին այս պակասութիւնները, ահա հոս է խնդրական կէտը:

Ըսենք թէ՝ քանի որ վարժարաններու նոցներ բանալու համար թէասուած գրագիտութիւնը դեռ իրենց ձեւ վիճակին մէջ մնալու դատապարտուած են, կրթական գործն ալ թերութիւններէ զերծ չպիտի ըլլայ ամէն պարագայի տակ: Բայց իր այժմու վիճակին համար, երբ աննախընթաց թերութիւն մը մեր մանկապարտէզներուն աչ-կանոնաւոր վիճակը պիտի նշմարենք առաջին անգամ:

Ինչպէս իրականին մէջ չպիտի կրնայինք երեւակայել դրախտ մը առանց ծառի, երկինք մը առանց թռչունի, ու դաշտ մը առանց ծաղկի, այնպէս ալ չպիտի կրնայինք երբեք ըմբռնել կանոնաւոր ու հիմնական դաստիարակութիւն մը, առանց մանկապարտէզներու. ճշմարտութիւն մը, որ արդէն չառանց վիճելիութեան սահմանները գծած, անցած է:

Ֆռէպէլ՝ Գամպրէէ կարապը՝ այս մասին, համոզումի խոր չեչտերով հետեւեալ կերպով կը բանաձեւէ իր կարծիքները. «Դաստիարակութեան էն յարմար ժամանակն մանկութիւնն է: Մանուկին միտքը կը նմանի վառող մամի մը, զոր պէտք է պաշտպանէ դաստիարակը: Անձնծիր պաշտպանելու է իր ամէն հարցումներուն և մեղմիկ հպանցքներով հետաքրքրելու է իր միտքը:»

Հին դարերու կրթական թիփերն ալ, մանաւանդ յոյն և հռովմայեցի մանկավարժները, հոգեբանութիւններ ունենալով իրենց միակ կուսանք ու յանկէտը, սա վճռական համոզումը գոյացուցած էին թէ, մարդու մը՝ իր կատարելութեան հասակին մէջ ունեցած բարոյական վիճակը, բացարձակապէս կախում ունէր, իր մատաղ տարիքին մէջ առած կրթութենէն: Այնպէս որ Ելլադայի արեւու դպրոցներուն մէջ, խանձող ջերմութեան տակ աշխատող մանուկը, ապագային չորքաղութեան տիպարը պիտի հանդիսանար ու Վիրգիլիոսի երազուն հովուերգութիւնները պատառիկ, պատառիկ գոց գուրգուր մանուկն ալ, օր մը պիտի սիրէր խառակին երկինքի անո՛ւշ կապոյտը երգել:

Այսպէս չատ մը նշանաւոր մանկավարժներ, ինչպէս Գոմէնիւս, Ֆռօպէլ, Բէսթալոցցի, և Լոք, ու չատ մը գիտուններ, ինչպէս Մոնթէնը, Լայպնից, և Տէքարդ, այս միեւնոյն վարկածը պաշտպանելու համար երկարօրէն հատորներ արտադրած են:

Օր մը դասատու և աշակերտ դպրոցին բակին մէջ պտըտելու ժամանակնին, առաջինը պարտէզին մէջ հովէն ծռած ծառնկ մը ցոյց տալով, կը խնդրէ իր աշակերտներէն, որ երթա՛յ, ու անոր ծռած մասը ուղղէ: Այս վերջինը իսկոյն պարտէզ վազելով, երբ ծառնկը կը շտկէ և ուրախութեամբ ետ կը դառնայ, դասատուն այս անգամ, կարգաւ որ դարաւոր կաղնի մը ցոյց տալով, կը հրամայէ որ դարձեալ երթայ ու անոր բունն ալ ուղղէ: Այս տարօրինակ առաջարկին առջեւ աշակերտը կ'անշարժի, կը մնայ:

Ուսուցիչը իր այս խորհրդաւոր առակովը ուզած էր հասկցնել թէ պզտիկներուն թերութիւնները կարելի է միշտ հեշտիւ ամոքել, իսկ չափահասներուն, ընդհակառակը չատ դժուար, և յաճախ անկարելի է ուղղել. ինչպէս անկարելի եղաւ ուղղել կաղնիին բունը չտկել:

Պատմութեան էջերուն վրայ դառնալով պզտիկ ակնարկէ մը վերջ, պիտի տեսնէինք դարձեալ թէ այդ առաջնուան ժողովուրդներն ալ ստ հասարակ պէտք կարծած էին մանկանց դաստիարակութեան: Ցեղերը մանուկներ տեղեր ունէին ուր փոքր տղայոց մարմնամարզ և Հոմերոսէն սիրուն դըրուագներ գոց ընել կու տային: Պատմութեան ընդհանրացումէն վերջ հնդիկ միտքերն ալ անտարբեր չի դրած իրենց պզտիկներուն կրթութեան հոգին: Բաղդէքէն դուրս ծառերու միջեւ թուփերուն տակ՝ ուր նուիրական հալաւէն իր ջինջ բոյրը կը տարածէր, մանուկները հաւաքուելով, իրենց քուրմ-ուսուցիչներուն առաջնորդութեամբը, Սրբազան Վետաները կը կարդային, երազուած Նիրվանային թովքով հետանկարէն հըմայուած: Բանուոսի յոյն պատմիչը, Պարսից դաստիարակութեան վրայ խօսելով, հետեւեալ կերպով կ'ըսէ: «Պարսից օրէնքները հոգ կը տանէին պըզտիկներու դաստիարակութեան: Ազնուական հնուց հրապարակ մը ժողովատեղի ու դպրոց էր միանգամայն: Այս հրապարակը չորս մասերու բաժնուած էր, և օրոնց առաջինը յատկացուած էր 6-7 տարեկան տղոց համար:»

Ժիւլ Բարօզ ալ իր «Պատմութիւն Տիեզերական Մանկավարժութեան»ին մէջ, Եգիպտացւոց դաստիարակութեան վրայ խօսելով, սապէս կ'ըսէ: Եգիպտացւոց կրօնական սկզբունքները մեծ կարեւորութիւն կուտային մանկանց դաստիարակութեան, դպրոցներու մէջ մանուկները իրենց այդ անարգական հասակէն սկսեալ կրօնական դասեր կ'առնէին:»

Հին դարերէ տակաւին մէջբերումներ ընելու հարկ չկայ անշուշտ, քանի որ արդի հոգեբաններն ալ մասնաւոր կ'ընեն մանկապարտէզներու ցայտուն կրթական արդիւնքները: Ուրեմն ինչու պղտանական վերաբերում մը ունենալ այսպիսի կենսական դրութեան մը հանդէպ:

Արաբական առածը կ'ըսէ. «Պզտիկ տարիքի մէջ ուսանիլը քարի վրայ քանդակելու կը նմանի:» Շատ ու շատ ճիշդ գտած եմ Արաբ միտքերու այս լակոնական յղացումը: Այն ամէն բաները զորս մանկութեան տարիքիս մէջ սորված եմ, չեմ կրցած երբեք մոռնալ: Տպաւորութիւնները անհաշ այնքան տարիներու մշուշին մէջէն, դեռ իրենց նախկին անեղծ գոյներովը կը պատկերանան աչքիս առջեւ:

Վերը ըսինք թէ մեր կրթական ձախաւեր գործին մէջ, երբ ցայտուն թերութիւն, մանկապարտէզները մեր աչքին կը զարնեն առաջին անգամ: Անշուշտ աւելորդ է չեչտել թէ մենք քանակի տեսակէտով չէ որ քննադատութեան առարկայ ըրած ենք զանոնք: Անուրանալի պարագայ մըն է թէ, այսօր մեր կրթական յարկերը մեծաւ մասամբ, մանկապարտէզ մըն ալ ունին իրենց քովիկը: Կատարեալ գնահատութիւն մը ըրած ըլլալու համար, խոստովանինք թէ անուսանական բաներ են անոնց պարզապէս: Սպասուած կանոնաւորութիւնն է որ կը պակսի անոնց մէջ: Մենք միշտ սովոր ենք Դիոգինեսեան արհամարհոտ ժպիտով մը նայելու մեր մանկապարտէզներուն: Դպրոցներուն համար ուսուցիչ ընտրելու մէջ աւելի խստապահանջ ենք, քան թէ մանկապարտէզներուն համար: Դաւանանք (opinion) մը զօր արդի դպրոցներու տրամաբանութիւնը չպիտի ընդունէր երբեք:

Կարդա՛նք Անգլիացի մեծ մանկավարժին՝ Ջոն Լոքի «կրթական մտածումներ»ը: Ու պիտի տեսնենք թէ մանուկին բարդ հոգեբանութիւնը ինչ կնճռոտութիւններ ունի իր մէջ: Պիտի հասկնանք թէ ինչ կը նշանակէ կամաւոր մանուկին յեղյեղուկ միտքին հետ գործ ունենալը: Ուստի տրամաբանական չէ՞ ըսել թէ մանկապարտէզի ուսուցչական մարմինը պէտք է հոգեբանօրէն կազմուած ըլլայ:

Դիտելի պարագայ մըն է թէ —խօսքերնիս աւելի գաւառներու վրայ մասնաւորելով — մեր մանկապարտէզները մեծ մասով, բարին լաւ առնուած [illegible] տղաքը օրիորդներու խնամքին յանձնուած են: Հոգեբան ըլլալը ալ մէկդի թողունք, մեր այս խեղճերը նոյն իսկ ամենէն տարրական բաներու մէջ է որ իրենց տգիտութիւնը մերկապարանոց կերպով կը ցուցադրեն: Ու աւելի յաւակնոտ չըլլալու համար, ըսենք թէ, Դիոգինեսեան լապտերով է որ հազիւ քանի մը հատ կրնանք ուսեալներ պիտի գտնենք, իմաստակներու այս խումբին մէջէն: Ուսուցչի կամ ուսուցչուհիի յղացումն մտային պէտք է իրենց զարգացումը չպատճառաբանեն երբեք, իրական արժանիք պէտք է:

Ցաւալի է երկնել թէ մեր մանկապարտէզները, արտաքին կեղծ չպարով մը ծածկուած են լոկ: Չի խաբուինք իրենց այս արտաքնայարդար երեւոյթէն: Բիչ մըն ալ կրթութեան ներքինին հոգ տանինք:

ՎԱՀԱՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԵՄՔ ՄԸ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՎԱՂԱՀԱՍ ՄԱՀԸ

Հազիւ 38ամեայ, դեռ երիտասարդ հասակի մէջ, ամսոյս 17ին Ուրբաթ երեկոյ ժամը 2ին իր մահկանացուն կնքեց Մշեցի Գալուստ Անդրէասեան, գաւառացի ծանօթ գրագէտը և սիրուած ուսուցիչը: Մշոյ նախկին Կեդրոնական վարժարանի 1884 տարիի շրջանաւարտներէն էր ու յաջող շրջանաւարտ: Ինքնաշխատութեամբ չա՛տ զարգացաւ, մանաւանդ Պոլսոյ ու Ռուսաստանի իր վարած օրագրերի և ուսուցչի մասնագիտական գրագումներով: Կարող ուսուցչի համբաւ կը վայլէր և իրաւունք ունէր: 1900ին տրիտուած էր Մշոյ վերադառնալ. բաւական տաղանդ ու զօրաւոր կը զգար զինքը: Մեր թաղային վարժարաններ՝ անշուք, անշուք աննախանձելի վիճակի մէջ էին այն ատեն: Մխիթարեան ոչ մէկ վարժարանի պիտանէն կրնար վճարել ու օգտուիլ այս կարող ու տրամադրելի ուսուցչէն: Վարժարանները միացնելով կեդր. քանի մը դասարաններ բանալու համար նախորդ Տեղապահին ջանքերն ալ ամուլ մնացեր էին: Անդրէասեան չորս հինգ ամիս պարապ էր: Եւ ահա Մխիթարեան վանքի յորդելի Միաբանութիւնը՝ Մշոյ Առաջնորդ Գերապայծառ Տ. Ներսէս եպ. Ճնտոյեանի դիմումներուն վրայ յօժարած էր բարձրագոյն նախակրթարան մը բանալ Մշոյ մէջ՝ ի ներկայացուցչին Հ. Անանիա վրդ. Գոնտաքճեանի միջոցով: Վարժարանը բացուեցաւ 1900ի գարնան: Անդրէասեանը տրամադրելի էր. գնահատեցին ու փութացին օգտուիլ: Նա ուսուցչութեան կոչուեցաւ Մշոյ Մ. Մխիթարեան Նորաբաց ընկ դպրոցին մէջ: Հո՛ն, չարունակ վեց տարի պաշտօնավարեց: 1900—1906,

Քանի մը կարեւոր տեղերէ ալ Տեօքէն ուսուցչութեան հրաւէր ընդունեց, բայց ինքը գրէթէ տասնց ընդմիջումի չառնելով պահեց Մ. Մխիթարեան վարժարանին իր ուսուցչի վաստակաւոր պաշտօնը: Հազ մը ունէր, բայց ոչ ոք գիտէր թէ կրծոց թոքախտ մը իր կեանքի թելերը մէկիկ մէկիկ ու գաղտնի կը կտրէր:

Ցանկալի վերջերը ու փետրվարի սկիզբէն յանկարծ հիւանդութենէ մը բռնուեցաւ, որմէ արագ արագ կը հիւծէր ու կը մաշէր: Տառապելով օր մը անկողին ինկաւ ու ելաւ: Դարձեալ եկաւ դասարան. թէև բոլորովին թաչքած ու դողդղան: Հազալով— աքալով Փետրվարը գլուխ հանեց: Թեւ ու թիկունքը թուլցեր էին: Մարտի 1էն սկսած՝ նորէն անկողին ինկաւ: Տասն օր անցած չանցած, ո՛չ յուսահատ էին ինքն ալ ու զինքը այցելողներն ալ: Մաչէր, թել ու դերձան եղեր էր: Ի զուր կը սրտապնդէինք: Ինքը գիտէր իր անաւոր տխուր դժնէութիւնը: «Լմնցա՛յ, լմնցայ» կ'ըսէր: Ու տախտակէ կուրծքին տակէն կը պոռթկար իր չոր ու ցնցող հազը: Բժշկական խնամքներ ալ քիչ չառ տարուեցան, որքան հնար էր: Մարտի 14ին կազդուրեցաւ մըն ալ ուսուցիչ էր, և այս էր, որ իր յոյսի յետին նշոյլը քնեց տարաւ: —«Կազդացուց հաշիւս գոցեց» ըսաւ: Մարտի 15ին բժշկի խորհրդով փոխադրուեցաւ Մ. Մխիթարեան վարժարանի Պատ. Տեսուչ՝ Վեր. Անտօն Ճնտոյեանի արեւոտ ու օդաւէտ սենեակներէն մէկը, զոր Հ. Անտօն սիրայօժար տրամադրելի ըրած էր անոր: Իր մասնաւոր խնամքին հետ: 16—17ին՝ բոլոր որ ազէկցած է: Ա՛յ ուսէ աւելի ողջէն ալ կ'ըլլա՞յ՝ երբ մարտ 17ի Ուրբաթ իրիկուն՝ առանց ծանօթի հոգեվարքի՝ յետին չունչը տուած մեռած էր:

Ընդհանուր վշտակցութիւն մը յառաջ բերաւ իր անակնկալ մահը: Գրէթէ ամէն ոք կ'ուզէր մասնակցիլ այդ խոր վշտին: Համակրանքի լայն շրջանակ մը կար իրեն համար: Մարտ 18ի շաբաթ առաւօտ Մշոյ Հայոց հինգ թաղերէն ալ բազմութիւն մը եկած էր խռնիլ Կաթոլիկ Հայոց Առաջնորդարանի նեղ փողոցը, ուր կը գտնուէր հանգուցեալը: Հետզհետէ հասան քահանայական դասը, տեղւոյս Բողոքական Հայոց Պատ. Եբէցը, Ուսումն. Խորհրդի անդամներ, ուսուցիչներ, ժողովրդի ամէն դասակարգի անհատներ, վաճառականներ և ի մէջ այլոց Մ. Մխիթարեան վարժարանի պաշտօնէութիւնը և բոլոր ուսանողները ուսուցչաց ու օգնական: Մեռելական աղօթքներէ յետոյ դագաղը եկեղեցական երգերով վար բերուեցաւ ու՝ Կաթոլիկ Հայոց Առաջնորդարանի և Մ. Մխիթարեան վարժարանին դռներու դիմաց՝ հանգիստ ու դագաղ տրուեցաւ, երբ միւս կողմէ մեղամաղձիկ կը ղօղանջէին անոնց եկեղեցիին զանգակները:

Կաթոլիկ եկեղեցականութիւնը ըստ սովորութեան՝ մեռելական արարողութեանց չմասնակցեցաւ թէև, բայց այս չի նշանակեր թէ նուազ վշտակցեցան: Թէ՛ Գերապայծառը և թէ մանաւանդ Հ. Անտօն Ճնտոյեանը կը սիրէին ու կը յարգէին զինքը: Հանգիստէն վերջ՝ իր դագաղը եկան չալկել Մ. Մխիթարեան վարժարանի չրջանաւարտներ. Պ. Պ. Սինեքերիմ Մարգար, Պօղոս Պօղոսեան, Սարգոր Յովսէփ, Արսէն, Սամփսոն, Հրանդ Արփիար, որբանոցի ուսուցիչ Զլղաթ, Տաճատ Մկրտիչ, Սինեքերիմ եւն. եւն.: Ցուղարկաւորներու տասնւոր բազմութեամբ փոխադրուեցաւ Զօրյ Թաղի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, ուր՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին առթիւ՝ արդէն պատարագ կը մատուցուէր: Պատարագէն յետոյ փոխադրուեցաւ թաղին գերեզմանոցը, որ եկեղեցիին քով է գրեթէ: Թաղման եկեղեցական աղօթքներէ և հոգւոց-հանգստեան մաղթանքէն յետոյ՝ տեղի ունեցան ամէնուս վշտակցական արտայայտութիւնները. այս ի դիմաց ուսանողութեան՝ արտասանուեցաւ հետեւեալը.—

«Յարգելի ու պատուական ուսուցիչ, ի՛նչ դժբաղդութիւն էր որ հասաւ ոչ միայն քու ընտանեկան համայնքին, դպրոցը սիրողներուն, և առաւել մեզի բոլոր ուսանողներուս, քու սիրելի, փայփայելի աշակերտներուս տեսնել մեր աշխատաւոր, բանգէտ, գրագէտ, տրամաբան դաստիարակը՝ դժգոյն՝ անխօս, անկենդան՝ սեւ սեւ դագաղին մէջ: Բաւական չեն միայն մեր լացը ու կծերը քու յոգնած ու վաստակաբեկ մարմնին չուրջը. մեր հեծեծումները, մեր խորին համակրանքը, մեր երախտագիտութիւնները կը փափաքինք ձօնել սա մահանիչ դագաղին վրայ, երբ անակնկալի եկանք ու չկրցինք դուն նուիրել քու սիրասուն աշակերտներէն յառաջ: Դո՛ւն, ազնուագոյն Անդրէասեան՝ կրթապէտ որը կը թողուս զմեզ ու կը հեռանաս: Քու անսպառելի վախճանը տրամութիւնով համակած է, ո՛չ միայն մեր վարժարանին յարգելի խնամատարները, որոնք ամէն առթիւ գիտցան յարգել քու յայտնի հանճարը, այլ դէ՛ղ սրանց եւրոպ քու պաշտօնակիցները ու բովանդակ ուսանողները: Ո՛վ և ի՛նչպէս պիտի մխիթարէ զմեզ մեր մանուկ ու մատաղ վշտերէն, որոնք ա՛յնքան թափանձելին մեր սրտերուն մէջ: Եթէ նիւթական պսակ մը կը հանգչի քու ցուրտ մարմինին վրայ, ահա մեր հիացումին անհուն, անմոռանալի պսակն ալ կը նուիրենք քու ուսուցչի պատուական յիշատակին, ու կը խնդրենք որ ընդունիս դո՛ւն իբր տրիտուր այն բարոյական-ուսումնական երախտեաց, զորս կը պարտինք քեզ, անմոռանալի՛ ուսուցիչ: Դուն, անփոխարինելի կորուստդ, ու լուսաւոր հանճարիդ՝ եթէ չունինք արժանաւոր փոխարինութիւն, մանկական, անմեղ ու հոգեկին մաղթանքները կը ձօնենք, աղօթելով որ Աստուած շնորհէ քեզի ալ իր երանական լոյսն անմարելի,

---

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 9

ՁՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՀՈՎԱՆՈՑԻ ՄԸ ՍԻՐՈՅՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Մր. Վիլֆրիտ աւելի ազդեցութիւն տալու համար իր ընելիք յայտնութեան, չարունակ կախման ձեւեր կը գործածէր առանց սակայն իրողութիւնը մէկ բառով բացատրելու: Սըր Ճէյմս կուզէր թէև գիտէր իր գործակատար փոխանորդին ձեւապաշտ բնաւորութիւնը, սակայն չի կրնալով այլ եւս համբերել.

— Ի՞նչ եղած է, հարցուց, ըսէ՞ք ողջ է թէ մեռած:

— Ո՛հ լեզուս տապ չերթար այնչափ բարի, առաքինի, պարկեշտ...

Սըր Ճէյմս զայն ընդմիջելով,

— Մեռա՞ծ է ուրեմն,

— Ո՛հ, այո՛, իր երկրաւոր կեանքը կնքեց.

Երիտասարդը այս վճռական յայտնութեան առջեւ դիւահարի նման անդէն ցատկելով գնաց պլլուեցաւ Վիլֆրիտի փողկապին, զոր այնչափ խնամքով կապած էր ձեւապաշտ մարդը:

— Ի՞նչ ըսիր դուն, խեղդելու աստիճան քաշելով Վիլֆրիտի փողկապէն, ի՞նչ ըսիր, բացայա՛յտ խօսէ:

Խեղճ գործակատարը որ արդէն նիհար ու վատոյժ մէկն էր, Սըր Ճէյմսի այս խռովանքաւէն բոլորովին յուզուած ու պարտասած սկսաւ դողալ:

Երիտասարդը կատաղի վագրի մը նման չլմորած, անընդհատ կը ցնցէր իր փոխանորդ Վիլֆրիտը, պահանջելով որ չիտակ չիտակ խօսի, մինչդեռ այս վերջինը կարծելով որ Սըր Ճէյմս ուրախութենէն կամ ժառանգելիք միլիոններուն հետանկարէն խենթեցած է, բոլորովին յուսահատ ու երկիւղալից՝ անոր հուժկու ձեռքերէն օձիքը ազատելու միջոցներուն վրայ կը խորհէր:

Պայքարը չարունակուեցաւ հինգ վայրկեանի չափ, երիտասարդը Վիլֆրիտի փողկապէն բռնած, զայն անընդհատ կը դարձնէր սենեակին մէջ, կատաղի ցնցումներով ու անհասկնալի չարժումներով.

Վերջապէս երկուքն ալ յոգնած պարտասած, ուժասպառ ինկան երեք հոգինոց բազմոցի մը վրայ, ուր այլեւ պաղարիւնութիւնը գտնելով կուզի,

—Խօսեցէք սիրելի Վիլֆրիտ, խօսեցէք, ըսաւ ե՞րբ տեղի ունեցած է խեղճ հօրաքրոջս մահը, ուստ՞ղ, գոնէ վերջին անգամ զինք տեսնելու մխիթարութիւնն ալ չունեցայ.

Վիլֆրիտ տակաւին բնաւ կարեւորութիւն չէր տար այս մեղրածորան խօսքերուն, քանի որ անգամ մը հաւատքը խախտած էր և յիմարութեան նոպայէ մը բռնուած կը կարծէր Սըր Ճէյմսը: Խեղճ գործակատարին աչքերը պահ մը սենեակին վրայի վեցհարուածեանին յառեցան, ինչ որ ա՛լ աւելի անհոգեց զայն. զինքը խեղդելու չափ մոլեգնող Սըր Ճէյմսը կրնար վեցհարուածեանն ալ ուղղել կուրծքին, երբ բանականութիւնը կորսնցնելու վիճակին մէջ կը գտնուէր արդէն: Ինչ ընէր հիմա Վիլֆրիտ, ի՞նչպէս ազատէր այս փորձանքէն, չուարած՝ գնաց պահուըտեցաւ թիկնաթոռի մը ետին:

Երիտասարդը փաղաքշիչ լեզուով մը,

— Սիրելի Վիլֆրիտս, խօսեցէ՛ք, ըսաւ, քիչ մը լուսաբանեցէք զիս ո՛վ վաղեմի բարեկամս և պապական գործակատարս:

Գործակատարը տեղէն իսկ չշարժեցաւ. երիտասարդը անմիջապէս անոր վրայ խոյանալով,

—Ի՞նչ, վշտացու՞ք միթէ, գոչեց, և բազուկներուն մէջ առնելով զայն, սկսաւ արջմուրել:

—Բայց քիչ մը պաղարիւնութի՛ւն, Սըր Ճէյմս, կակազեց գործակատարը, ձեր հօրաքրոջ հարստութիւնը վայելելու համար առողջութեան, խելքի ու մտքի պայծառութեան կը կարօտիք մեծագոյն չափով, մինչդեռ դժբախտաբար կը տեսնեմ որ...

— Հարստութիւնը չէ զիս խելայեղողը, սիրելի Վիլֆրիտ, ըսաւ, ես հին Ճէյմս կուզին եմ և ամէն մարդէ առաջ դուն գիտես թէ ո՛րչափ կարեւորութիւն չեմ տար դրամին, հետեւաբար պէտք է ուրիշ տեղ փնտռէք իմ յուզմունքիս ճշմարիտ չարժառիթը:

Գործակատարը երիտասարդին այս վերջին խօսքերէն քիչ մը քաջալերուելով, սկսաւ նախապէս զգացած երկիւղը թօթափել՝ և քիչ մը լուսաբանութիւն տալու դիտաւորով,

— Ինչ կենսական խնդիր կրնայ ըլլալ որ երկու միլիոն ոսկիի մը ժառանգութենէն աւելի արժէք ունենայ ձեր աչքին, ըսաւ:

— Երեւակայեցէք ի՛նչ բան, պատասխանեց Սըր Ճէյմս, խոր հառաչ մը քաշելով,

— Ես իմ մասիս այս մեծ հարստութենէն աւելի արժէքաւոր բան չեմ տեսներ աշխարհի մէջ,

Սըր Ճէյմս իւրաքանչիւր բառին վըրայ ծանրապէս չեչտելով,

— Ըսէ՛ք սիրելի Վիլֆրիտ, գոչեց, եթէ այդ հարստութիւնը խոստանայ իրեն հետ բերել նաև աշխարհի ամենէն գեղեցիկ, ամենէն սիրուն, ամենէն նազանքելի աղջիկը, այն ատեն ո՛րչափ մեծարժէք կ'ըլլայ ան:

— Աղուոր Էլէ՞նը, հարցուց Վիլֆրիտ, Սըր Տավիտ Քուրնէյլընի աղջի՞կը:

— Այո՛, նոյն ինքն ան, բոլոր աշխարհի հիացում տուող աղջիկը:

— Հիմա կարգը ինծի եկած է լուսաբանութիւն պահանջելու, ձեր հօրաքրոջը մեռած է, հետեւաբար երկրորդական կը մնայ անոր պայմանադրովը զբաղիլ, դուք հաճեցէք ըսել թէ ինչ պայմաններով պիտի կրնաք առնուանալ մեծահարուստ միլիոնատէրին աղջկան հետ:

—Այն պայմանով որ երկու միլիոնի հարստութիւն մը ունենամ և սա հովանոցը ձեռքէս ձգեմ, որպէս երբ հօրաքրոջս մահը այս երկու պայմաններն ալ կը չնորհէ ինձ կրնաք երեւակայել թէ ո՛րչափ մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ ինձ, հակառակ իր տխուր հանգամանքին.

Մր. Վիլֆրիտ հիմա հասկցաւ յառաջխորդին յիմարական ցոյցերուն բուն իսկ պատճառը և իրաւունք ալ տուաւ երիտասարդին, նկատելով որ այս ժառանգութիւնը կրկնապէս պիտի երջանկացնէր զայն: Գեղանին Էլէն ա՛յնչափ գեղեցիկ էր ու ա՛յնչափ հաչտելուած որ, գործակատարը արդարացուց կը գըտնէր Սըր Ճէյմսի չափազանցուած ձեւերը, որոնցմէ պիտի չկրնար զերծ մնալ ամենէն պաղարիւն մարդն իսկ:

(Շարունակելի)

ուրեմն կարօտութե ու սիրովը կ'երթան բոլոր հոգիներ. աչօթենք՝ այո՛. յաւիտենական յոյսերով մխիթարուիր, ու անմահանալ։ Խաւնկ պիտի բերենք քու գերեզմանին, ու անմոռաց պիտի պահենք յուշատանքները քու սիրելի մեծաբեկ յիշատակին։»

Այս գրութը յանուն ուսանողութեան կարդաց աշակերտ Աշոտ Տարպագանեան, ու դարձեալ աւաւերքներ. ապա երգուեցաւ «Ի վերին Երուսաղէմ» երգը քողդրանաւագ ու կնքուեցաւ գերեզմանը։ Այդուցին ալ՝ քահանայական մաղթանքներու հետ՝ դարձեալ տրատոտուն-եցան գնահատական-ներ. հանգուցեալին պարագայից մխիթարութիւններ տրուեցան։

ԳԵՂԱՄ

Մուշ, 20 Մարտ 1906

* *

ՄԱՆՁՈՒՄԷ

Մեր յարգելի աշխատակից Տիար Գեղամի այս գումը տխրութեամբ համակեց թերթիս Խմբագրական Մարմինը, որ մօտէն էր ճանչնար օգրացեալ Գալուստ Անդրէասեանը, իր կարճատեւ հրապարակագրութեան շրջանին մէջ։

90ական թուականներուն սկսած է գրել, կոկիկ համբաւ մը չինելով իրեն հօս ու հոն, մինչեւ 1896, երբ Մասիս փոքրադիր օրաթերթի վերածուեցաւ և խմբագրապետութեան պաշտօնը ստանձնեց Գ. Անդրէասեան։ Ինք թէեւ ոչ պալատական ճաշակով, բայց ինքնատիպ արժանիքով մը կը խմբագրէր թերթը։ Ոչրացեալը լաւ հայագէտ էր, ճշմարիտ դասաիրական և ծայր աստիճան ուղղամիտ ու հաստատակամ։ Իր գրական կոչումներուն հետեւելով պահ մը խմբագրեց նաեւ բանասիրական Բիւրակնը, որ իր տեսակին մէջ առաջին թերթը եղաւ կարծենք Պոլսահայոց համար, և իրապէս ալ գրական գեղեցիկ արդիւնք մը տուաւ, թէեւ կարճատեւ։

Ինք օգտակարութիւնս միտք մըն էր աւելի, թէեւ գրական-արուեստագիտական խառնուածքէ զուրկ, բայց ճկուն ու լեցուն գրիչ մը ունէր։ Ուսումնասիրող և հետազօտող լուրջ միտք մըն էր և իր անժամանակ կորուստ մըն է որքան Հայ դաստիարակութեան, նոյնքան Հայ գրականութեան համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԵԾԻՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ

ՆԱՒԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂՆԵՐԸ 1919ԻՆ

Մեծին Բրիտանիոյ նաւային քաղաքականութեան սկզբունքը այսօր ալ նո՛յն է ինչպէս էր քսան տարի առաջ՝ ցորչափ խնդիրը նաւատորմին նիւթական մէջ կայանայ։ Այսինքն՝ մարտանաւերու չափին տեսակէտով նպատակ ունի երկու նաւային Տէրութեանց միահաղոյն նաւային ույժէն աւելի ըլլալու։

Երկու Տէրութեանց ուժերուն չափը կը նշանակէ, ո՛չ թէ Մեծն Բրիտանիա պէտք է մարտանաւերու թուոյն տեսակէտով հաւասար ըլլայ Ֆրանսայի և Ռուսիոյ, կամ Գերմանիոյ ու Ռուսիոյ, կամ Ֆրանսայի ու Գերմանիոյ, այլ թէ պէտք է հաւասար ըլլայ երկու գրուցի ամէնէն հզօր Տէրութեանց, որո՛նք ալ ըլլան ատոնք, և տակաւին քիչ մըն ալ գերազանց։ Հետեւաբար, ռուսական նաւատորմին խորտակումը ո՛չ մէկ կերպով կը փոխէ կացութիւնը։ Ընդհակառակը, աւելի կ'աճեցնէ նաւաշինութեանց խաղող ծրագիրներու հարկը, որովհետեւ ծովամարտի իրական նպատակներու համար ռուսական նաւատորմին անէացումը իր զինակից Ֆրանսային վրայ պարտաւորութիւն դրաւ վերակոչել գործունէութիւնը նոր չինութեանց մէջ՝ որոնք ժամանակէ մը ի վեր դադրած էին, որպէս զի կարենայ մրցիլ գերմանական նաւատորմին յառաճուն սպառնալիքին դէմ, որ արդէն հաւասարութեան աստիճանի մը հասած է անոր հետ եթէ ոչ՝ գերազանցութեան։

Ֆրանսացիք մեր մտերիմ բարեկամներն են. բայց, նկատելով որ Տreadnought նման զրահաւոր մը հազիւ տարեկէտին կարելի կ'ըլլայ չինել, դիւանագիտական կացութիւնը կրնայ բոլորովին փոխուիլ մէկ գիշերուան մէջ։ Եթէ ուրեմն, ինչպէս կը թուի այնպէս ըլլալ, Ֆրանսա և Գերմանիա իրարու հետ մրցումի սկսած են, Մեծին Բրիտանիոյ նաւային-նական քաղաքականութեան մէջ էական սկզբունք մըն է որ պատրաստ ենք մրցիլ երկուքին դէմ ալ։ Նաւային առաջնորդներուն հաշուով, երկուքին դէմ հաւասարութեան սկզբունքէն զատ հարիւրին տասն ալ գերազանցութիւն մը պէտք է ունենանք։

Բնականաբար եթէ հիմա նկատի առնենք Մեծին Բրիտանիոյ տրամադրելի բոլոր նաւային ուժերը՝ որոնք կ'երթան ծովերուն վրայ, անվիճելի է թէ այս միջոցիս ըստ թուականին գերազանցութիւն մը ունինք դրուցի երկու Տէրութեանց վրայ։ Շինուած կամ չինուելիք զրահաւորներէն վերթոտն հաշ ունինք բաղդատմամբ Ֆրանսայի 25ին և Գերմանիոյ 31ին։ Բայց նաւաշինութեան, ինչպէս նաեւ վաճառականութեան մէջ հարկ է նայիլ ո՛չ թէ թուականութեան կամ վիճակագրութեան, այլ իրական ուժին։ Չենք կրնար ներել որ մեր մրցակիցները կամաց կամաց սպրդին հասնին մեր ապահովութեան համար անհրաժեշտ չափին, և այսպէս նոր ոճով մարտանաւեր հանել մեր հիներուն դէմ։ Ցուշիմայի ճակատամարտին փաթոցուցած բարեկրջութիւնը ո՛րնպէսի մեծ խնդիր մըն է որ չենք կրնար անտարբեր մնալ և համոզուած գոյացնել թէ մարտանաւ մը վերջապէս մարտանաւ է, և թէ մեր Րoյըլ Սovրէյնները, Մեճէսթիքները, կամ նոյն իսկ Ալպիօնները կամ Սուիֆթշուրները կրնան դիմանալ 18,000 թոննոց մարտանաւերու, և կամ Տreadnought տիպարով չինուած մարտանաւերու, որոնք ի մօտոյ պիտի երեւին Գերմանիոյ նաւային ծրագրին մէջ։ Այս նաւերը դեռ ժամանակ մը անգին արժէք ունին նաւային յաղթութիւն մը արդիւնաւորելու համար, բայց պատերազմին առաջին բաղխումին համար, ուրկէ եթէ պարտուին՝ դարմանումը կասկածելի պիտի ըլլայ, եթէ ոչ անկարելի, հարկ է ամէնէն նոր և ամէնէն հզօր նաւերու գերազանց ույժ մը ունենալ թշնամիին դէմ ճակատելու նպատակաւ։

Առ այժմ նպաստաւոր է բաղդատութիւնը Բրիտանական նաւատորմին և երկու դրուցի ամէնէն զօրաւոր Տէրութեանց նաւատորմին միջեւ։ Ոչ թէ թիւերը, այլ իւրաքանչիւր մարտանաւի կառուցական յարմարագոյն ույժը նկատի առնելով, 1907ին վերջերը (չհաշուելով տակաւին Տreadnought երուն պատրաստութիւնները ամէն կերպով ամբողջացած չեն), պիտի ունենանք նոր ոճով չինուած 52 զրահաւորներու հաւասար ույժ մը։ Գերմանիա և Ֆրանսա միասին առնելով պիտի ունենան 43¼ի հաւասար ույժ մը։ Հետեւաբար հարիւրին տասն ալ աւելով անոնց, դարձեալ ճեղքերնիս բան մը կ'ունենանք աւելի։ Եթէ Տreadnought ալ աւելցնենք և մէկ ալ կէս մարտանաւ հաշուենք, աւելի մեծ գերազանցութիւն մը կ'ունենանք, հաւասարի ասվարական չափէն վեց մարտանաւ աւելի ունեցած կ'ըլլանք։ Բայց չեմ կարծեր որ նոյն իսկ այս պարագան առ այժմ մեր իրական գերազանցութիւնը ներկայացնէ։ Պատճառ չկայ ենթադրելու որ Էրինպըրկի, Ուօրիըրի և Մինօթօրի նման զրահապատ յածանաւերը չկրնան կռուիլ գերմանական ամէնէն նոր զրահաւորներէն որո՛ւ դէմ ալ որ ըլլայ։

Բայց 1919 թուականին նայելով, որուն վերջերը Ֆրանսայի և Գերմանիոյ ներկայ կամ յայտագրուած ծրագիրները պիտի ամբողջանան, կացութիւնը մեր առաւելութեան խիստ քիչ նպաստաւոր կը թուի։ Զրահաւորի մը տրամադրելի կեանքը մինչեւ հիմա 25 տարի հաշուուած է, բայց յայտնի է թէ Տreadnoughtի դարուն մէջ անտեղի է այլ եւ 1919ին առաջնակարգ կռուող մարտանաւեր հաշուել Մեճէսթիքները, Ալպիօնները, կամ նոյն իսկ Տրէֆէլկէները։ Եթէ 15 տարին սահման բռնենք, այն ատեն պիտի պարտաւորուինք ճանչնալ երկրորդական մարտանաւերուն անօգուտ ըլլալը։ Լորտ Նէլսընի ձեւով մեր չինած կամ չինելիք զրահաւորները կրնանք առաջնակարգ նկատել Ֆրանսայի մէջ նոյն ոճով չինուած կամ չինուելիք առաջնակարգներուն դէմ, և Գերմանիոյ ունեցած Տkoյցլանտին դէմ։ Այսուհետեւ աւելորդ է տարբերութիւն դնել զրահաւորներուն և զրահապատ յածանաւերուն միջեւ, քանի որ հիմա Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնն ալ այդ տարբերութիւնը ջնջած է, և տեսներեւ է թէ ապագային միակ գնահատելի տարբերութիւնը պիտի ըլլայ սա՛ թէ ինչ ինչ զրահապատ մարտանաւի մէջ պաշտպանութենէն բան մը տանելով պէտք է աւելցնել արընթացութեան վրայ։

Մինչեւ 1904, նոր չինութեանց և սպառազինութեանց համար Մեծին Բրիտանիոյ ծախքերը Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միացեալ ծախքերէն աւելի էին։ Նոյն տարին հետեւեալ գումարները քուէարկուեցան.—

Մեծն Բրիտանիա	11,654,000	անգլ. ոսկի
Ֆրանսա	5,636,000	» »
Գերմանիա	5,093,000	» »

Որով Մեծն Բրիտանիա ծախսեց մէկ և մէկ քառորդ միլիոն աւելի։ Բայց յառաջիկայ հինգ տարիներուն համար, Մեծին Բրիտանիոյ տարեկան նաւային ծախքերը 9 միլիոն 500,000 ոսկիի վրայ պիտի մնան, մինչ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միացեալ ծախքերը յառաջդիմական հաշուով 1905ին 10 միլիոն 833,000 ոսկիէն 12 միլիոն 896,000 ոսկի պիտի ըլլան 1909ին։ Հետեւաբար, փոխանակ մենք և մեր մրցակիցներէն մէկ և մէկ քառորդ միլիոն աւելի ծախք ընելու, տասնին տարին մէկ և մէկ քառորդ միլիոն նուազ ծախք պիտի ընենք, իսկ վերջին տարին մօտաւորապէս երեք և մէկ քառորդ միլիոն նուազ։

1909ին, Գերմանիոյ մէջ իր ամենաբարձր կէտին կը հասնի նոր նաւաշինութեանց համար քուէարկուած գումարը, և այնուհետեւ կը պակսի մինչեւ 1917, երբ ծով պիտի իջնելու ներկայ ծրագրին մէջ նշանակուած մարտանաւերէն վերջինը։ Այդ տարին Ֆրանսա և Գերմանիա իւրաքանչիւրը պիտի ծախսեն 5ական միլիոն անգլ. ոսկի, այնպէս որ, եթէ ծախքերու մեր ներկայ ոսկը պահենք, մէկ միլիոն ա՛լ աւելի պիտի ծախսենք մեր վրայ։ Կրնայ մտածուիլ որ Մեծն Բրիտանիա թոյլ տալով որ այս կերպով իր մրցակիցները գերազանցեն զինքը, արդէն իսկ գործուած կ'ըլլայ Սըր Հէնրի Քէմպպէլ Պէնըրմէնի խոհէջը, և ճամբայ ցոյց տուած կ'ըլլայ սպառազինութեանց նուազման։ Բայց ամենափոքր յոյս մը իսկ չկայ թէ այսպիսի արդիւնք մը իրականանալու թիւն պիտի գոնէ։

1919ին կացութիւնը — եթէ Տէրութեանց կողմէ այս միջոցիս որոշուած նաւաշինութեանց ոսկը պահուի, — հետեւեալ կերպով պիտի ըլլայ։ — Մեծն Բրիտանիա պիտի ունենայ 63 զրահապատ յածանաւ, իւրաքանչիւրը 15 տարեկան, Գերմանիա՝ 35 Ֆրանսա՝ 33։ Որով Ֆրանսա և Գերմանիա միացեալ՝ 5 աւելի։

Հետեւաբար, 1919ին ո՛չ միայն պիտի կորսնցնենք մեր ներկայ ապահովութեան համար անհրաժեշտ նկատուած ոսկը, այլ իրապէս վար պիտի մնանք երկու դրուցի ամէնէն հզօր Տէրութեանց իրական ույժէն։ Պէտք է յիշել նաեւ թէ մինչեւ այն ժամանակ Ճապոնական Զինակցութիւնը, որ միշտ կասկածելի առաւելութիւն մըն է Անգլիոյ, պատերազմի մը համար, պիտի դադրի, և թերեւս չնորոգուի ալ։ Անոր վերանորոգումը արդարեւ կախում ունի ծովու վրայ մեր գերակայութիւնը պահպանելու յաջողութենէն։

Սթանտարտ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՄՐՑՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

Պերլինէն հետեւեալը կը հեռագրեն անգլիական թերթերուն.— Այս միջոցիս հրատարակուած գերման պաշտօնական տեղեկագիր մը խօսելով Մեծին Բրիտանիոյ և Ամերիկայի միջեւ բաղդատութեան վրայ, կը յայտարարէ թէ գերմանական չոգենաւերը իրենց բրիտանական մրցակիցներուն վրայ անհերքելի գերազանցութիւն ունին։

Տեղեկագիրը ժամական հաշուով ցոյց կուտայ թէ ուղղակի Նիւ Եօրքէն Թղթատունէն մինչեւ Լոնտոնի կեդրոնական թղթատունը նամակները և ծրարները ո՛րչափ ժամանակէն կը հասնին։ Տրուած թուականները 1905 Օգոստ. 30ին վերջացած մէկ տարուան իրողութիւնները մէջ կը բերեն, այնպէս որ նկատի առնուած չեն այս տեղեկագրին մէջ վերջին ամէնէն արընթաց գերմանական չոգենաւերը։

Այդ ժամանակամիջոցին մէջ (այսինքն 1905 Օգոստ 30ին վերջացած տասներկու ամիսներուն մէջ), Քայզեր Վիլհելմ Բ., Քրօնբրինց Վիլհելմ և Քայզեր Վիլհելմ տէր Կրօսէ, ինը, տասը և տասնըմէկ անգամ ատլանտեան ճամբորդութիւններ ըրին իւրաքանչիւր, և Նիւ Եօրքէն Լոնտոն բերին թղթատարական պայուսակները, առաջինը 149.5 ժամէն, երկրորդը՝ 150.9 ժամէն, և երրորդը՝ 152.5 ժամէն. իսկ ժամանակ ալ եղաւ որ առաջինը բերաւ 144.1 ժամէն, երկրորդը՝ 145.6 ժամէն, երրորդը՝ 146.3 ժամէն։

Տայչլանտ չոգենաւն ալ նմանապէս մէկ տարուան մէջ ութը ճամբորդութիւն ըրաւ, և Նիւ Եօրքէն Լոնտոն բերաւ թղթատարը միջին հաշուով 150.6 ժամէն, մինչեւ իսկ 147.2 ժամէն։

Իսկ անգլիական Բրիտանիա ընկերութեան չոգենաւերը գրեթէ չատ անգամ ամբողջ օր մը ետ կը մնային իրենց գերմանական ախոյեաններէն։ Քամբանիա չոգենաւը ամէնէն աւելի լաւ արդիւնք տուաւ անգլիականներուն մէջ, թղթատարը Նիւ Եօրքէն Լոնտոն փոխադրելով միջին հաշուով 165.1 ժամէն, անգամ մըն ալ 163.4 ժամէն։ Հուայթ Սթար անգլիական ընկերութեան ամէնէն ընտիր նաւերը թղթատարը Նիւ Եօրքէն Լոնտոն բերին միջին հաշուով 185.2 ժամէն։ Ամերիկեան ընկերութեան ամէնէն արընթաց նաւը, Ֆիլատելֆիա թղթատարը Նիւ Եօրքէն Լոնտոն բերաւ 177.6 ժամէն։

Հետեւաբար, թէ՛ Ամերիկեան և թէ Անգլիական չոգենաւերուն բաղդատմամբ գերմանականները անմրցելի առաւելութիւն մը ցոյց տուին։

Թղթատարը Նիւ Եօրքէն Բարիզ փոխադրելու մասին ալ գերմանական չոգենաւերը մրցումի դաչտին չահած են։ Հիւսիսային Գերման Լոյտ ընկերութեան երեք ամէնէն արընթաց չոգենաւերը (վերս վերը թուեցինք) Նիւ Եօրքի թղթատարական պայուսակները կարողացան Բարիզ հասցնել միջին հաշուով 163.3 ժամէն իւրաքանչիւրը, մինչդեռ ամերիկեան Ֆիլատելֆիա հազիւ միջին հաշուով 191.6 ժամէն։ Ֆրանսական ընկերութեան Լա Սավուա և Լա Լօռէն երկու նորագոյն չոգենաւերը աւելի մօտեցան գերմանականներուն։ Սավուա միջին հաշուով բերաւ 173.8 ժամէն, և Լօռէն միջին հաշուով 176.2 ժամէն։

* *

Գերմանական գլխաւոր նաւարաններ պաշտօնապէս կը յայտարարեն թէ կրնան մարտանաւ չինել Գերմանիոյ համար հետեւեալ չափով.—

Շիխաուի Վուլքան նաւարանը.— Երկու զրահաւոր, երկու զրահապատ յածանաւ տարին, յանձնելի առաջինները 30 ամիսէն և երկրորդները 24 ամիսէն։

Հովալտավէրքէ, Քիլ.— Մէկ զրահաւոր, մէկ զրահապատ յածանաւ տարին, յանձնելի 30 և 24 ամիսէն։

Քրուբ, Կէրմանիա Նաւարան, Քիլ.— Տարին երկու ամենախոշոր մարտանաւ, յանձնելի 24 և 30 ամիսէն։

Պլոմ և Ֆոս, Համպուրկ.— Տարին երկու մարտանաւ, 24էն 30 ամիսէն։

Ֆ. Շիշաու, Տանցիկ.— 18,000 թոննոց չորս զրահաւոր, յանձնելի 36 ամիսէն։

Հետեւաբար, Գերմանիա կարող է անգլիական ծրագրին սա է յաւելումին պատասխանել ուժը մարտանաւերու յաւելմամբ, հաւասար արագութեամբ չինուելիք։

ԱՆԳԼԻՈՅ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՇԱՆԱԿԵԼԻ ԻՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻՆ ՄԷՋ

Մարդահամարի Վարչութեան 67րդ տարեկան տեղեկագիրը հետաքրքրաչարժ և թելադրիչ հատոր մըն է, որուն թուանշաններուն իւրաքանչիւրը գլուխը ուսումնասիրուած է ճարտարութեամբ և ճշգրտութեամբ, ո՛րպէս որ պարզապէս ի յայտ կուգայ անգլիական ազգին ընտանեկան պատմութիւնը, անոր ծնունդները, ամուսնութիւնները, և մահերը։

Տեղեկագրին ամէնէն չահեկան մասն է ծնունդներու թակին նուազումը։ Ժամանակ մը մահերուն թակը ամէն բանէ առաջ կը հետաքրքրէր անգլիական մտքերը։ Բժիշկներուն ճարտարութեան շնորհիւ այս մասին մտահոգութիւնը փարատած է։ Հիմա տակաւին այս հատորին հրատարակութեան վրայ Անգլիացւոց մտահոգութիւնը մեռնողներուն համար չէ, որոնց թիւը երթալով կը նուազի, այլ ծնունդներուն համար, որոնց թիւը երթալով կը պակսի։ Անշուշտ սոր դատապարտելու-ւթիւն բժիշկը չէ։

1904ին 945,380 ծնունդներ արձանագրուեցան Անգլիոյ Մարդահամարի Վարչութեան մէջ։ Ասիկա հաւասար է հազարին 27.9 ոսկի մը։ 1895ին ծնունդի ոսկը հազարին 30.3 էր։ Անկէ ի վեր տարեկանաբար կը նուազէր, և 1904ի ոսկը դարդ արձանագրուածներէն ամէնէն վարն է։ Հետաքրքրաչարժ իրողութիւն մը յիշատակուած է տեղեկագրին մէջ։ Ծնունդի բարձր սակեր ցոյց տուող բոլոր գաւառներուն մէջ որու բնակիչներուն մէկ մեծ մասը հանքային աշխատութեանց կը պարապի. միւս կողմէ երկրագործական գաւառները ծնունդի վար ոսկեր ցոյց կուտան։

Վերջին 35 տարիներուն կարեւոր դէպք մը կը տեսնուի ծնունդի ոսկերուն մէջ։ 1870-2ին դաշտերքի տարիք ունեցող հազար էգերուն ծնունդեան ոսկը 153.7 էր (15էն 45 տարեկան էգերը հաշուելով)։ 1904ին այս որդեծին էգերուն ոսկը հազարին 111.8ի իջած կը գտնենք։ Ապօրինի ծնունդներու ոսկը, անամուսին և այրիացած էգերուն (15էն 45 տարեկան) հաշւոյն վրայ հիմնուած, 1870 2ին հազարին 17 էր, բայց սա ալ հիմակ հազարին 8.4ի իջած է։

Տեղեկագիրը կը յարէ.— Թուանշանները ցոյց կուտան թէ Անգլիոյ ամբողջ ժողովուրդին վրայ հաշուելով, ծնունդի ոսկը վերջին 35 տարիներուն նուազած է հարիւրին 21, բայց դաշտերքի տարիքին մէջ գտնուող բոլոր կիներուն հաշւոյն վրայ հիմնուելով, նոյն մանկածմիջոցին մէջ ծնունդներու ոսկը իջած է հարիւրին 27.3։ Ասկէ զատ, 15էն 45 տարեկան ամուսնացեալ էգ բնակիչներուն հաշիւը նկատի առնելով, օրինաւոր ծնունդներու ոսկը հարիւրին 22 իջած է։ 15էն պակաս հասակի մէջ ամուսնութեանց յաւելումը նկատի առնելով, կը տեսնուի թէ ամուսնացեալ կիներու բեղնաւորութիւնը,— պատճառը ի՛նչ որ ալ ըլլայ— 35 տարուան մէջ մէկ հինգերորդ պակսած է, և այս պակսեցեալ բեղնաւորութիւնը գլխաւոր պատճառն է ծնունդներու ոսկին անկումին։ Եթէ ամուսնացեալ կիներու բեղնաւորութիւնը 1870-2 և 1904ին նոյն եղած ըլլար իրենց թիւերուն համեմատութեամբ, 1904ին արձանագրուած օրինաւոր ծնունդները պէտք էր մէկ միլիոն 155,000էն աւելի ըլլային, մինչդեռ 907,715 միայն եղած են։

Ընդհանրապէս խօսելով — կ'ըսէ տեղեկագիրը,— կրնայ ըսուիլ թէ անցեալ 35 տարիներուն ծնունդի ոսկին անկումին մօտաւորապէս հարիւրին 70ը յառաջ կուգայ ամուսնացեալ կիներուն բեղնաւորութեան պակասութենէն, հարիւրին տասն ալ կրնայ վերագրուիլ ապօրինի ամուսնութեանց նուազումին, իսկ մնացեալ հարիւրին 20ին պատճառն է ծննդական տարիքի մէջ ամուսնացեալ էգերուն թուոյն պակսիլը։

35 տարիներու մէջ ապօրինի ծնունդներուն ոսկը հարիւրին 50էն աւելի պակսած է։

Ծնունդներու այս կարեւոր նուազման համար տրուած պատճառներուն մէջ մեծ դեր կը խաղայ արուեստական միջոցներու գործածութիւնը բեղնաւորութիւնը պակսեցնելու նպատակաւ, ինչպէս նաեւ ալ ամուսնանալու յառաւելուն ձգտումը, կրճատելով այսպէս այն չրջանը՝ որուն միջոցին կրնան զաւակ ծնիլ։

Քաղաքներ եւ Գիւղեր

Այս իրողութիւններէն հանուած մտածութիւնները խիստ հետաքրքրաշարժ են։ Ամբողջ բնակիչներուն ծնունդի ոսկը նկատի առնելով նախ և առաջ, կը տեսնուի թէ 1870-1900 երկուքուն տարիներուն՝ քաղաքներուն մէջ ծննդաբերութեան ոսկը հարիւրին 15էն 18 աւելի մեծ եղած է քան գիւղական շրջանակներուն մէջ։ Բայց եթէ բաղդատութիւնը հիմնենք ծննդաբեր տարիք ունեցող էգերուն վրայ, սա՛ կարեւոր եզրակացութեան կը հասնինք թէ գիւղերուն մէջ բնակող կիներուն համեմատական բեղնաւորութիւնը հարիւրին 8էն 11 աւելի մեծ եղած է քան քաղաքներուն մէջ բնակող կիներունը։ Գիւղերուն բեղնաւորութեան մէջ ալ տեսնուած պակասութեան գլխաւոր պատճառն է ընտանի կիներու անընդհատ գաղթականութիւնը գիւղէն քաղաք։

Մարդահամարի Վարչութեան այս իրողութիւններէն հանած եզրակացութիւնը սա՛ է թէ խիստ կարեւոր է իրական միջոցներ ձեռք առնել մանկական մահերու պատճառուած աճագին կորուստը նուազեցնելու համար։ Կացութեան տրուած բացատրութիւններէն մին ա՛յս է, կ'ըսէ տեղեկագիրը։ Երբ գիտնանք որ իրենց ծննդեան հինգերորդ տարեդարձին չհասած տղաքներուն մահը ամէն հասակէ մարդոց մահերուն ցանկին մէկ երրորդ մասը կը կազմէ, թէեւ անոնք ամբողջ բնակիչներուն մէկ իններորդ մասն են միայն, հարկ անհրաժեշտ կ'ըլլայ խնամով հետազօտութեան առնել ազգին այս կարեւոր մասին մէջ կեանքը և մահը կառավարող պատճառները։

Ամուսնութիւններ պակսած

Ծնունդներու խնդրոյն հետ չատ մօտէն առնչութիւն ունի ամուսնութեանց խնդիրը։ Մէկ տարուան մէջ 257,856 ամուսնութիւններ եղած են, ամուսնացեալ հազար կիներուն 15.2ի ոսկով։ 1895էն ի վեր այսքան պակաս ամուսնութիւններ արձանագրուած չէին։ 15 և 15էն վեր անամուսին և այրիացեալ բնակիչներուն թուոյն վրայ հիմնուելով, ամուսնութեանց մէջ յառաջդիմական անկում մը կը տեսնուի վերջին 35 տարիներուն, հարիւրին 19ի անկումի մը համարժէք։

1904ին ամուսնացող 515,712 հոգիներուն մէջ քան 578 հոգի, որոնք իրենց նախապէս ամուսնալուծուած արձանագրուած են Մարդահամարի Վարչութեան մէջ։ 1901-3 երեք տարիներուն՝ ամուսնալուծեալներուն թիւերը եղած են 416, 479, և 522։ 1904ին ամուսնացող 577 ամուսնալուծեալներէն 294ը այր են, և 284ը կին։ 1904ին ամուսնացողներէն 1000ին 46 այրերէն, և 1000ին 153ը կիներէն անչափահաս էին։

Մահեր

Մեռնողներուն թիւը եղած է տարւոյն մէջ 549,784 1000ին 16.2 ոսկով, որ նոյն է 1902ի ոսկին հետ, և 1000ին 1 պակաս 1894-1903 տասնամեայ չրջանին բաղդատմամբ։ Մարդահամարի վարչութեան հաստատութենէն ի վեր 1903ին միայն մահերու ոսկը, ասկէ նուազ եղած է։ Արձանագրուած մահերէն 59 հարիւրամեայ էին, որոնցմէ 17ը արու և 42ը կին։ Նախորդ երեք տարիներուն հարիւրամեաներուն թիւը եղած էր 61, 56 և 53։ Ծովու վրայ ծնած են 172, իսկ մեռած են 2640 հոգի։

ՔՐՈՆԻԿ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Առաջնորդը Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշայի խնդրանաց վրայ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարած է և Ս. Պատարագ մատուցած է Գահիրէի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ, Ն. Վսեմութիւն Պօղոս փաշայի մօր մահուան առթիւ։ Պատարագին ներկայ գտնուած են Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշա՝ իր որդւոյն Առաքել պէյի հետ, ներկայ գտնուած են նաեւ Տիկ. Պօղոս փաշա և ամբողջ Նուպարեան գերդաստանի անդամները, բարեկամներն ու ծանօթները։ Ս. Պատրիարք Հայրը ցաւակցական գիր մը ուղղեց Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշայի, մօրը մահուան առթիւ։

ԱՆՆԱՅ Նախորդ տաղին, տեղապահ Տ. Կորիւն վրդ. Եսայեան Պատրիարքարան գրած նամակով մը պատրաստակամութիւն յայտնած է Պոլիս գալու։

ԱՐՄԱՇՈՅ վանահայրական փոխանորդ Տ. Թորգոմ Ծ. վրդ. իր անձնական տկարութիւնը դարմանելու համար պէտք զգացած է Զաւէն վերջ մէկ ամսոյ չափ բացակայ մնալ վանքէն կամ Պարտիզակ և կամ Պոլիս։

Տ. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՐՔԵՊՍ. ՉԱՄՉԵԱՆ Զաւէն առտուն Պանկալթիի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ պատարագելէ ետք, ցրտառութեամբ մը հետեւանքով բաւական ծանր կերպով տառապիլ կ'սկսի թոքատապով։ Ջերմութիւնը պահ մը մինչեւ քառասուն աստիճանի կ'ելլայ և նուաղումներ կ'զգայ։ Այսօր տակաւին ուրախութեամբ կը լսենք թէ ջերմութեան աստիճանը իջած է, նուաղումները դադրած են և բաւական հանգիստ կ'զգայ ինքզինքը։ Գիչերը հանդարտ անցուցած է։ Ամէն խնամք կը տարուի Ն. Սրբազնութեան զոր կը դարմանեն չորս հինգ հաւ ծանօթ բժիշկներ։ Կիրակի օրէն ի վեր բազմաթիւ ծանօթ եկեղ. և աշխարհական անձնաւորութիւններ կայցելեն Ն. Սրբազնութեան և իրենց այցաքարդը կը ձգեն։ Աչքաղ ապաքինում կը մաղթենք։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ առաջնորդը Սէօլէօզի Տ. Արսէն ծ.վ.ի մասին դարձեալ գանգատագիր մը ուղղած է Պատրիարքարան և խնդրած է որ յիչեալը հեռացընեն Պրուսայի չրջանակէն, աւելցնելով որ եթէ Տ. Արսէն Սէօլէօզ մնայ տեղացի ժողովուրդը միշտ առիթ պիտի ունենայ նոր գայթակղութիւններու ականատես ըլլալու։

ԳԱՍԹԷՄՈՒՆԻՒԻ Քաղ. Ժողովը Պատրիարքարանի յանձնարարութեան համաձայն, ստանձնած է իր պաշտօնը և խոստացած է տեղւոյն ազգ. գործերը վարել իր կարողութեան չափով խնդրելով որ տեղւոյն Պատր. Փոխանորդութեան պաշտօնը մնայ Տ. Գրիգորիս վրդ. Պալագեանի վրայ։

ՖԻԼԻՊՊԷԻ Տ. Տաճատ քահանայ Դերձակեանը որ յանձն առած էր Ֆիլիպէ մնալու, իր առողջութիւնը դարմանելու համար այլուր փոխադրուելու պէտք տեսնելով, խնդրած է Պատրիարքարանէն որ Պուլկարիայէն դուրս յարմար տեղ մը պաշտօնի կոչուի։

ԵՐԶՆԿԱՅԻ Քաղաք. Ժողովոյ երեք անդամները որոնց գայթակղեցուցիչ ընթացքը յայտնուեցաւ վերջին առաջն. ընտրութեան միջոցներուն, դարձեալ գրով մը գանգատած են առաջնորդ Տ. Արտաւազդ վարդապետի մասին։

ԳԱՐԹԱԼԻ Ս. Նշան եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը իր միամեայ հաշուեցոյցը մատուցած է Տեսչ. Խորհրդոյ կողմէ քննուած ըլլալով, այս վերջինը զայն օրինաւոր գտած և օգտակար նկատած է Թաղ. Խորհրդոյ պաշտօնավարութիւնը։

ՄՈՒՇԻ մեր թղթակիցը կը գրէ.— Նորընտիր Առաջն. Տեղապահ Տ. Կորիւն վրդ. Խլիտիրէմեանը տակաւին չեկաւ։ Այնչափ անուչ օդերուն կրնար հանգիստ կերպով գալ, բայց չգիտենք թէ ինչու ուշացաւ։ Աւելի լաւ պիտի ըլլար եթէ ձմեռը այսպէս անցընէր։ Զարթօնճաքէն մինչեւ Ս. Կարապետ երեք և առաւելն չորս աւուր ճամբայ է։ Կորիւն վրդ.ի մեկնած ըլլալու մասին լուր չկայ։ Եթէ քիչ մըն ալ յապաղի, կ'ակոհ դարուն, ծիւնհալը և աւելի պիտի դժուարանայ անցուդարձը։

—Պոլսոյ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի տարւոյս պարզ օրացոյցները Կարին մնացած էին։ Առաջնորդարանէ եղած դիմումին վրայ Կարնոյ Առաջնորդ Տ. Զաւէն վրդ. 200 հատը դրկեց, բայց 300 հատը դարձեալ Կարին մնացած են։ Շատ յարգուած ըլլալով, դժուարով պիտի սպառի։ Այսօրուան հատածը անմիջապէս բաշխուեցաւ եկեղեցիներուն, որպէս զի ցրուեն։

—Այս աղուէսն մանր տարազ պակհարի (նշկարդի ուռեցք) համաճարակ երեւցաւ։ Տեղ տեղ ալ կեղծմաչկ ու բաւական թուով զոհեր տարաւ, մա-

նուանդ գիւղայի դղակներէն. բարեբաղդաբար քաղաքին չատ անհնացաւ։

—Մեծ Պահք մէջն ենք։ Ժողովուրդը միշտ երկիւղած կը մնայ դէպ քառասնորդական այս ապաշխարութեան Մեծ Պահքը։ Եկեղեցի կը յաճախէ, Պահքին աղօթքն ու պաշտամունքը բացառիկ նուիրականութիւն ունին։ Վանքերն ու սուրբերն ալ իրենց նուիրաբերութեան յորժոր առատ ձեռք նկատած են զայն։ Հին ատեն նուիրակ վարդապետները Մեծ Պահոց ժամ կ'ելնէին գիւղական ու Թեմական եկեղեցիներ խաչհամբոյր հաւաքելու համար։ Պահոց առաջին չորաթէն սկսեալ՝ որբոց մասունքները չրջաբերութեան ելած են քաղաքի եկեղեցիներուն մէջ։ Ամենէն առաջ Ս. Կարապետի մասունքը եկաւ, յետոյ Եղջաւորի Ս. Յովհաննու։ Այս չաբթու երեք մասունքներ զիրար կը խաչաձեւեն եկեղեցիէ եկեղեցի։ Մանովանքի մասունքը, Ս. Առաքելոց համբաւաւոր Աւետարանը և վանքերին Ս. Աղբէրկայ պատմական Ս. Խաչը։

—Ձիւները կտաւուկ կտաւուկ դեռ կը մնան։ Արեւմուտին ալ դեռ չորցեր իր պաղէ կամուրջը։ Վաղանցուկ անձրեւ մը եկաւ, բայց չաբաթ մըն է որ ցուրտը խաղացած է։ Հոգը անուշ ու սուղ է հիմա։ Կոաջարենը 10-11 դր.։ Աղքատը կ'աղօթէ որ չատ փոքրուն մը թողուի, ատոր ըլլայ ակամայինը և ամառ անոր արդիւնքը։ Այսօր Մարտի 12ն է, դեռ օրեր կան մինչեւ Ապրիլ, որ հարաւի հովն ու անձրեւը արեւն ծիլնն ու ցուրտը, և անալիկ գարունը չնհանայ Զատկէն ու կարմիր հաւկիթէն անդին։

ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻՍ ազգ. վարժարաններու վիճակացոյց պատկերը որ ուլէ առաջ պատրաստուած և քննուած էր Ուսումնական Խորհրդոյ կողմէ, Պատրիարքարանէն տպագրուելու համար յանձնուեցաւ Տէր Ներսէսեան Տպարանին։

ԷՅՈՒՊԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցին մէջ տեւող չաբթուան և զատկական արարողութիւնները հանդիսաւորապէս տեղի ունեցած են և երգեցողութիւնները նորդաչնակօրէն երգուած առաջնորդութեամբ դպրապետ Տիար Լեւոն Համամճեանի։ Տեղւոյն վարժարանին աշակերտուհիները ճրագալոյցին իրիկունը կարդացած են նոյն օրուան գիրքերը։ Զատկի առթիւ զանազան բարեկէրներ մոմ և կանթեղի իւղ նուիրած են նոյն աղքատ եկեղեցին։

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ Համբարձում էֆ. Փափազեանի կողակցին Այրի Տիկին Սոֆիկ Փափազեանի մահուան տարելիցին առթիւ իր զաւակաց փափաքին համաձայն Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Վանդալեթեան հոգեհանգիստ կատարել Ս. Պատարագ մատուցանել Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ։ Ցետ ուսրտամասն Պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։ Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամ 1 ու կէս և Ս. Պատարագ 2 ու կէս։

Երէկ ժամը 3ին, Գատըգիւղի Ս. Թէոդորոս եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութեան հանդէսը՝ ԱՑՐԻ ՏԻԿ. ԼՈՒՍԻԿ Գ. ՊԼՃՏՑԱՆԵԱՆԻ։ Մեռելական արարողութեանց կը նախագահէր Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ քահանայ Տ. Մկրտիչ Արքեպ. Վեհապետեան, իր չուրջը ունենալով Գատըգիւղի եկեղեցիին քահանայ Տ. Ղեւոնդ վրդ. Դուրեան, Գրիգորիս Վ. Պոլադեան և բազմաթիւ քահանաներ։ Եկեղեցին լեցուն էր յուղարկաւորներու խուռն բազմութեամբ։ Մեռելական արարողութիւններէն ետք դագաղը փոխադրուեցաւ Գատըգիւղի Ազգ. Գերեզմանատունը, ուր ամփոփուեցաւ հանգուցեալոյն մարմինը։

Աւետիս Գ. Պլըխտաճեան, Օր. Աբրահամ Պլըխտաճեան, Տէր և Տիկին Արմենակ Պլըխտաճեան և զաւակունք, և Պլըխտաճեան ընտանիքին պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամեն անոնց որոնք ներկայ գտնուեցան ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻԿ Գ. ՊԼՃՏՑԱՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան հանդէսին և իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

Մայր Եկեղեցիի մէջ երէկ վայելուչ կերպով կատարուեցաւ տխուր յուղարկաւորութիւնը տարաբաղդ երիտասարդի մը՝ Տեառ Լեւոն Ֆորթունաթօյի, որ կարճատեւ բայց տաժանագին հիւանդութենէ մը ետք յաւէտ փակեց իր աչքերը սիրելիներէն։ Եկեղեցին ամբողջ լուսազարդուած էր և սգաւոր դագաղը կը հանգչէր ծաղկեպսակներով չրջապատուած։ Կը նախագահէր Տ. Վանքեան որբոցան իր չուրջը ունենալով չորս վարդապետներ և բազմաթիւ քահանաներ։ Հանգուցեալին եղբայրը Տեառ Արչակ Ֆորթունաթօ Մայր Եկեղեցւոյ Դպրաց Դասուն Տնօրէն ժողովին աւանդողները ըլլալով, Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ ղրկուած էին երկու արժանաւոր վարդապետներ, իսկ Դպրաց-Դասը զգեստաւորուած կը մասնակցէր մեռելական արարողութեան երգեցողութեանց։ Արարողութիւններէն ետք թափօր կազմուեցաւ և յուղարկաւորները իրենց սրտագին ցաւակցութիւնը յայտնեցին վշտահար եղբօրը և պարագաներուն։

Ֆորթունաթօ ընտանիքը և պարագաները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որ ներկայ գտնուելով սգացեալ ԼԵՒՈՆ ՖՈՐԹՈՒՆԱԹՕԻ յուղարկաւորութեան, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

ՄԱՆՉՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՄԱՀ

Արսլանպէկէ կը գուժեն մահը Նշան էֆ. Տէր Սահակեանի ամուսնոյն։ Հանգուցեալը՝ հոգիւ երեսուն երկու տարեկան՝ Իզմիրէ փոխադրուած էր դարմանուելու համար, ուր կը տառապէր 25 օրերէ ի վեր թիֆօյտ հիւանդութենէ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Աւագ Հինգշաբթի ժամերթին, և Նիկոմիդիայ գերեզմանատան մէջ ամփոփուեցաւ մարմինը. դագաղին կը հետեւէր հոծ բազմութիւն մը։

«[illegible]»

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԹԻՒ 31րդ

Տաղիկ կանանց յատուկ պատկերազարդ չաբաթաթերթին 31րդ թիւը հրապարակ կ'ելնէ այսօր գեղեցիկ և չահեկան բովանդակութեամբ.

Ցօդուածներ ունին՝

Տիկ. Ե. Թօփճեան.— Կանանց բարեգործութեան բեղմնաւոր աշխատանք մը։

Տիկ. Սարենիկ Տէր-Բարբող.— Զանգի Ցիլատակներ։

Օր. Ն. Աճէմեան.— Մեր բարքերէն։ (Աներաջ մանկավարժուհիներ)։

Օր. Մարիա Աստուածատուր.— Թէ ինչպէս պէտք է ամուսնանալ (Տարիքն ու երջանկութիւնը)։

Օր. Զապէլ Զաքարեան.— Դպրոցական նոր կանոնագրութիւն մը։

Օր. Նիճի.— Նինիին Օրագիրը։

Օր. Մաքի Պեռոնեան.— Երեսակներ։

Օր. Ալիս Մանուկեան.— Պատասխան մը Մ. Ա. Պարսամեանին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

18 Ապրիլ 1906

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	99 90
Օսմ. Միացեալ	(D. Nv. Unif.)	92 85
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	143 —
Պանք ՕԹՕ.	(Banque Ott.)	644 —
Րէժի	(Tab. Turcs)	405 —
Թրանսվաալ	(Transvaal)	57 —

ՐԵՍՄԻ

ԹԵՎՃԻՀԱԹ

Խըտէմմեթը մէմտուհասընա մէզկուր Իւսքիւտար մերքէզի բօլիս սէրքօմիսէրի հըզր. Ահմէտ Րէմզի էֆ յէ Թերֆիէն րիւթպէի Սանիէ Թէվճիհ պույուրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ և Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարարութեան օգնական կարգուեցաւ Զինուորական Սպառազինման Վարչութեան Ա. քարտուղար Սաւրէզ պէյ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՍՊԱՌԱԶԻՆՄԱՆՑ Վարչութեան օգնական կարգուեցաւ Ելմտական Նախարարութեան հաշուակալութեան հաշիւներու ճիւղին Տնօրէն Զիւհտի պէյ։

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Խորհրդին նախագահ կարգուեցաւ Աքիայի Նախկին կառավարիչ Իպրահիմ պէյ։ Նոր նախագահը կայս. Պոլատ երթալով երախտագիտութիւն յայտնեց իրեն վստահուած պաշտօնին համար։

ԴԱՏԱԿԱՆ.— Սենատի նախագահ ատենին պատմական ճիւղին նախագահ կարգուեցաւ Պոլսի նախագահ ատենին ընդհ. դատախազի օգնական Խալիտ պէյ։ Սդեռդի նախագահ ընդհ. դատախազի օգնական կարգուեցաւ Սենապի նախագահ ընդհ. դատախազի օգնական Նէյէթ պէյ, որուն յաջորդեց Ճէզլէր Պէյէքէթի նախագահ ընդհ. դատախազի օգնական Հասիպ էֆէնտի։

⁂ Բերայի նախագահ ատենին Նօտար կարգուեցաւ Առեւտրական Ա. դատարանին անդամի օգնական Արիֆի պէյ։

ՊՈԼՍՈՅ ԵՂԵՌՆԱԴԱՏ ԱՏԵԱՆԸ հետեւեալը կը ծանուցանէ.—

Մուսթաֆա Րաղըպ, որ տարէ մը առաջ Պէրլինի մէջ բժշկութիւն կ'ուսանէր, Պուլկարիա երթալով, Սոֆիայի մէջ Էֆէնտր Ումումիյէ անուն զառանցագրով մը չարամիտ հրատարակութիւններ ըրած էր։ Հետեւաբար Եղեռնադատ ատենին կողմէ ի բացակայութեան դատուելով ցմահ բերդարգելութեան դատապարտուած էր։ Մուսթաֆա Րաղըպ իր վերջին տարքին առթիւ ալ ձերբակալուած չըլլալով, Թուրքիա մտնելու, կամ դարձեալ 10 օր պայմանաժամ կը տրուի իրեն, որու միջոցին եթէ չներկայանայ դատարան, իբր օրէնքի անսաստող, պիտի զրկուի քաղաքային իրաւունքներէ, սեփականութիւնները պիտի գրաւուին և ոստիկանական ու դատական պաշտօնները զայն ուր որ տեսնեն պիտի ձերբակալեն։

ՈՍՏԻԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ.— Քաղաքային ու զինուորական իշխանութեանց ծանուցուեցաւ թէ, ոստիկանութեան նոր կանոնագրին տրամադրութեանց համաձայն, ոստիկան-զօրքերը, անոնց սպաներն ու հրամանատարները երբ գեղծումի, Թերացումի և կամ ուրիշ յանցանքի մը մէջ գտնուին, պիտի դատուին Զինուորական Ատեանին առջեւ։ Իսկ երբ արարքները կապ ունին իրենց քաղաքային հանգամանքին հետ, այն ատեն դատաներու Իտարէի Մեջլիսները պիտի քննեն գործը։

ՊԱՏՈՒԱՍՏԸ.— Պոլսոյ մէջ պատրաստուած պատուաստի չիճակները մինչեւ որ հեռաւոր նահանգները զըրկուին, իրենց ազդեցութիւնը կը կորսնցնեն։ Հետեւաբար վերջնականապէս որոշուեցաւ պատուաստի չիճակներ պատրաստելու յատուկ աչխատանոցներ հաստատել Պասրայի, Էրզրումի, Ափր. Տրիպոլսոյ, Եէմէնի և Պաղտատի մէջ։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Ռուս կառավարութիւնը Քաղաքային Խորհրդական անուանեց Պոլսոյ ռուս դեսպանատան Ա. քարտուղար Մ. Նէլիտովը։ Ս. Սթանիսլասի պատուանշանին 3րդ կարգը նուիրեց Բ. քարտուղար Մ. Զերպատքի, 4րդ կարգը՝ հիւպատոսարանին քարտուղար Մ. Եաքովլեւ, Ս. Աննայի 3րդ կարգը՝ Հալէպի ռուս հիւպատոս Մ. Բէլեօկլովի, և 4րդ կարգը՝ Պոլսոյ դեսպանատան Գ. Թարգման Մ. Նիքոլայեւի և Էտիրնէի դերհիւպատոս Մ. Նեւրովսքիի։

ՊՈԼՍՈՅ հնօրեայ պարիսպները պիտի նորոգուին, մասնաւոր յանձնաժողովի մը հսկողութեամբ, որուն պիտի մասնակցի նաեւ կայս. Թանգարանէն պաշտօնեայ մը։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՆ մասնաճիւղ մը բացաւ Իսքէչէի մէջ։

ՇԻՐՔԷԹԸ երկու փոքր չոգենաւ յանձնարարած է Անգլիա, որոնք քաշուած վիճակի մէջ պիտի բերուին Պոլիս։ Մաքսատուրքէ զերծ պիտի մնան ասոնք։

ԿԱՑՍ. ԲԺՇԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ իր նիստերը կանոնաւորաբար կը գումարէ նոր չրջանէն սկսեալ, նախագահութեամբ Տօքթ. Մաթէօսեանի։ Տօքթ. Թրանքիլ ներկայացուց պատանի մը որ աչքի բորբոքում մը ունեցած էր, «կրոնիւլօզիօն է քէռաթիթ քօնքօմիթանթ», և ամէն դարման ի դերեւ ելած էր։ Անկէց տարիներ առաջ այս տեսակ հիւանդ մըն ալ տեսած էր, որ հակառակ չատ մը ակնաբուժերու դարմանումին չէր աղէկցած ու յետոյ յանկարծ բժշկուած էր, ծաղիկ հանելէ ետք։ Կարծելով թէ ծաղկախտի պատուաստի չիճակը մասնաւոր ազդեցութիւն մը ըրած է, Տօքթօրը այս աղէկին աչքին կոպերը դուրսէն պատուաստեց նոյնատեսակ չիճակով։ Պատուաստ թէեւ իր նչանը ձգած է, բայց բորբոքումը մնացած է։ Տօքթօրը կը կարծէ թէ պատուաստի բօխինը մասնաւոր ազդեցութիւն մը ունի «կռանիւլաքիօն»ներու վրայ, բայց ցաւալի է որ անգամ մը պատուաստուողները անընդունակ են երկրորդ պատուաստումի մը, որով այս միջոցը միչտ չյաջողիր։ Բայց ամէն պարագայի մէջ նոր ճամբայ մըն է այս յաճախ և դժուարադարմանելի աչքացաւին բժշկութեան մէջ։ Տօքթ. Թորգոմեան ալ յայտնեց թէ բրօֆէսօր Ֆաւռէ Ֆրանքէլի ծաղկանիչներու և ինք ալ ծանր էկզամայի մը պարագաներուն ատեն դիտած են թէ պատուաստը արդիւնաւոր հակազդեցութիւն մը ունեցած է այս մորթային բորբոքումներուն դէմ։ Ցետոյ խօսեցաւ Տօքթ. Ինկլինտէր որ զանազան փորձառութեանց վրայ հիմնուելով կրկնեց թէ չափազանց գիրութեան լաւագոյն դարմանը «թօթօթէրափի»ով, այսինքն ելեկտրական լոյսի լոգանքով կարելի է։ Ժողովը իր կողմէ Տօքթ. Թրանքիլը և Մաքքիուը կարգեց պատուիրակ, ներկայ գտնուելու համար հանդիսաւոր բժշկական Համաժողովին որ Աթէնքի մէջ պիտի գումարուի։

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ և Հանրօգուտ չինութեան Նախարարութիւնը գրեց Մեծ Եպարքոսութեան թէ երբ ելմտական հաստատութիւններ և պանքաներ մասնաւոր հատուածին օսմ. երկրներու մէջ, պէտք չէ Թոյլատրել մինչեւ որ Նախապէս արտօնութիւն չառնեն Առեւտրական և Հանրօգուտ չինութեանց Նախարարութենէն։

ՄԱՀ.— Անձնասպան բանակին միւիր՝ Րէուֆ փաշայի եղբայր՝ հեծելազօրաց միրլիվա Խիւսրէվ փաշա մեռաւ։

ԵՎՔԱՖԻ նախարարութիւնը որոչեց Նորոգել իր այն չէնքերը որոնք կարօտ են նորոգութեան։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ.— Այտընի նահանգին Սէլմաթիյէ անուն տեղը տուն մը հիմերը փորուած ատեն հնօրեայ կանթեղ մը և կարգ մը դրամներ գտնուեցան։

ԲԱՑԱԽՆԵՐԸ.— Ամենօրեայ գործածութեան նիւթ մը կազմող քացախները յաճախ խաղողէ չեն չինուած, այլ փայտի աղնիներէ և ալքոլէ, ինչ որ վնասակար է առողջութեան։ Հետեւաբար ծանուցուեցաւ թէ ծախուած քացախները քննուին և առողջութեան վնասակար տարրեր պարունակողները գրաւուին։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Սիմոն Գույբէրլեան այսօր Պոլիս կը ժամանեն Ֆրանսայէ։

ՎՈՏԻՆԱՑԻ Թաղ. բժիչկ Տօքթ. Սերոբէ էֆ. Աղասըրդեան երեք երեկոյն տրեւելեան ճեպընթացով իր պաշտօնատեղին ուղղուեցաւ։ Բազմաթիւ համակրողներ մինչեւ կայարան եկած էին բարի երթ մաղթելու յարգելի բժչկին։

ԼՈՅՏԻ Բլիմօֆիքեն ընդունած չոգենաւին աղբանքները ծախու հանուած են չոգենաւային ընկերութեան մթերանոցին մէջ, Ղալաթիոյ քարափին վրայ։ Գնել փափաքողներէն ինչպէս նաեւ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի դիմել Ծ. Ու. Ուիթօլ և ընկ.եան, գործակալ անգլ. Լոյտի, Ուիթօլ խան, Մէյմէնէթ փողոց, Պոլիս։ 10—2

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋՈՂՃ ՊԱՇՏՕՆԵԱՑ.— Պաղտատի Շամիէ գաւառակին նոյիք և նախագահ ատենին նախագահ Սալիհ, հարքաքննիչ Վահիտ և օգնական Անապէ էֆ.ները դատաստանի ենթարկուեցան, դիտմամբ չորս ամիս պաշտօնէ զրկուած ըլլալով մէկը։

ԿԵՂԾԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ.— 16,000 ոսկիի խարդախութիւն մը.— Գրած էինք երէկ թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Ծուպէքօ անուն մէկը որ Թրանսվալի կեղծ արժեթուղթեր կը չինէր։ Ծուպէքօ իտալացի է, կը բնակէր Բերա, Վենետիկ փողոց, և վարձած էր, Բ. Դրան պողոտային վրայ չէնքի մը մէջ սենեակ մը։ Ոստիկանութիւնը կոխեց այդ չէնքը և փայտէ սնտուկի մը մէջէն գտաւ Թրանսվալի բազմաթիւ կեղծ արժեթուղթեր և պատրաստութեան յատուկ մեքենաներ, կաղապարներ և լուսանկարի գործիքներ։ Ծուպէքօ յայտարարեց թէ իրեն մեղսակից ունի, Ֆէրիքիւյէ, Ֆրուն փողոց բնակող և Սաքարանի Մաւպայեանցի Էյզըրումի Տիգրան Դարպասեանը։ Դարպասեան ձերբակալուելով խոստովանեցաւ թէ ինք Սաքարանին մէջ 1500 ոսկի վնասած էր Թրանսվալի արժեթուղթերու երեսէն և այս վնասը դարմանելու համար մտադրեց կեղծեր չինել։ Ուստի սկսաւ փնտռել զինկոկրաֆի վարպետ մէկը որով ի գլուխ պիտի ելլէր գործը։ Այսպէս գտաւ Ծուպէքօն որ համաձայնեցաւ խարդախութեան։ Նախ գնեցին Թրանսվալի արժեթուղթ մը, լուսանկարեցին և յետոյ զինկոկրաֆ կաղապար մը չինեցին։ Կաղապարի յատուկ փայլեցնելու մեքենայ մըն ալ գտան և 50—60 հատ կեղծեցին, բայց բուն թուղթին նմանը չըլլալով վառեցին։ Ցետոյ չորս հատ նոր չինեցին, որ նման էր։ Դարպասեան ըսաւ թէ ասոնք իր տան դարակը կը գտնուին, որով իր տանը խուզարկելով գտնուեցան կեղծարարութեան յատուկ երեք մեքենայ, լուսանկարի գործիքներ, ուրիչ թուղթեր և հատ մըն ալ Թրանսվալի կեղծ արժեթուղթ։ Դարպասեան յայտարարեց թէ ինք Օսմ. երկրին ժողովուրդին ոչ մէկուն վնաս տուած է։ Գործին թուղթերը յանձնուեցան դատարան։

⁂ Մեր առած տեղեկութեանց համաձայն կեղծուած Թրանսվալի արժեթուղթերը իւրաքանչիւրը 25 հատնոց տետրակէն են, այսինքն կեղծուած մէկ արժեթուղթը 25 Թրանսվալի թուղթ կ'արժէ. ըսել է, հատը չուրջ երեք Ֆրանսական ոսկիէն, կ'ընէ 75 ոսկի իւրաքանչիւրը։ Կեղծարարութիւնը չատ վարպետութեամբ կատարուած է և բնականին յար և նման է գրեթէ։ Տարբերութիւնը սա է.— իրականին գոյնը քիչ մը նարնջագոյն է, մինչ կեղծինը գոց նարնջագոյն։ Իրականին թուղթը երբ լոյսին բռնուի կը կարդացուի լատին տառերով Transvaal վերտառութիւնը, մինչդեռ կեղծին մէջ չկայ այդ բառը։ Անգլիական կողմէ դրոշմ կրողները չեն խարդախուածները այլ ֆրանսական սեւ դրոշմ կրողներն են։ 3էն 400 հատ հրապարակ հանուած են այս կեղծ թուղթերէն այսինքն չուրջ 16000 Օսմ. ոսկի արժէքով։ Կարեւոր քանակութեամբ մը աւանդ դրուած է դրամատուներու քով։

⁂ Այս առթիւ կը կարծենք թէ խիստ օգտակար կ'ըլլայ մասնագէտ պաշտօնեայ մը յատկացնել սակարանին մէջ, որ կարող ըլլայ քննել ծախուած ամբողջ արժեթուղթերը։ Այս պաշտօնեան իր քննութենէն անցած իւրաքանչիւր արժեթուղթի կամ պարտաթուղթի վրայ իրեն որոշ քանակութեամբ դրոշմաթուղթ մը եթէ փակցնէ, թէ կեղծարարութեան արգելք մը կը կանգնուի և թէ իրենց խնայած դրամով արժեթուղթ գնել ուզողները սիրով կուտան այդ փոքր ծախքը, վստահ ըլլալով որ անխարդախ են անոնք. ու այսպէս սակարանի հասոյթներն ալ պիտի աւելնան բնականաբար։

ՇՈՒՆԷ ՄԸ ԽԱԾՈՒԱԾ.— Նախընթաց օր Շիշլի, Ծապի փողոց, Կրթական նախարարութեան գրաքննութեան ժողովին անդամ Միքայէլ էֆ. Աչճեանի տանտամեայ կրտսեր զաւակը, երբ տունէն ելած էր Թռուցիկ ընելու համար, չուն մը վաղեց անոր վրայ և սրունքէն խածաւ, այնքան սաստիկ որ փրցուց 30 սանթիմէթր լայնութեամբ միսի կտոր մը։ Մնդիքը սարսափած այս աղէտէն, անմիջապէս բժիչկ կանչել տուաւ և հարկ եղած դարմանները եղան աղէկին։ Իսկ չունը, Թաղին ոստիկան Հալիմ էֆ.ի կողմէ դժուարաւ բռնուելով, կապուեցաւ և ղրկուեցաւ Կատաղաբուժական հաստատութիւնը, հսկուելու համար թէ կատղա՞ծ էր։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 17 Ապրիլ.— Ռուս փոխառութեան կնքման վերջին ձեւակերպութիւնները աւարտեցան երէկ։ Փոխառութեան ամբողջ գումարն է 2 միլիառ 250 միլիոն ֆր։ Աւստրիոյ Հունգարիոյ մասնակցութեան բաժինն է 165 միլիոն։ Ֆրանսա ամէնէն մեծ բաժինը կ'առաջադրէ, այն է 1 միլիառ 200 միլիոն ֆր. (մէջը ըլլալով Պարիզէն և Ժընէվ)։ Լոնտոնի մասնակցութեան բաժինն է 330 միլիոն, Ամսդէրտամի՝ 55 միլիոն, Բէթերսպուրկի՝ 500 միլիոն։ Հրապարակ հանման գինն է 88՝ այն արժեթուղթերուն համար որոնց փոխարէնը կանխիկ կը վճարուի ստորագրողներու կողմէ, իսկ 88,60 այն արժեթուղթերուն համար որոնց փոխարէնը պայմանաժամերով կը վճարուի։ Բայց այս վերջինները պէտք է ամբողջ կարօններուն։ Նոր արժեթուղթերը տոկոս պիտի բերեն Մայիս 1էն։ Փոխառութիւնը ամսական սեռիներով պիտի բաժնուի որ հրապարակ մը երկու տարի չանցած իր բաժինը չկրնայ ծախել ուրիչ հրապարակի մը։ Վճարումները պիտի ըլլան, 100էն 10՝ ստորագրութեան պահուն, 100էն 18՝ բաժանման միջոցին, և մնացեալն ալ 100էն 20 ական պիտի վճարուի երեք մասնավճարներով, 1906 Օգոստոս 19էն և Նոյեմբեր 19էն, և 1907 Փետրուար 19էն։ Ստորագրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26էն։ Ռուսիա խոստացաւ Աւստրիա-Հունգարիոյ, նախապատուութիւն տալ իրեն՝ յառաջիկայ ընկերք ապրանքներուն համար։ Ճօռնալէ տ'Իդալիա կ'գրէ թէ Իտալիոյ ելմտական կացութիւնը Թոյլատրէ չէ որ մասնակցի օտար փոխառութեան մը։

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Ռուս կայսրութեան Պանքան իր զեղչի տոկոսը իջեցուց 100էն $6^{1}/_{2}$ի։

—Խաղաղ զօրքերու ընդհ. Հրամանատար զօր. Ասլրալով յանկարծամահ եղաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ նոր ընդհանուր մարտական կռուարուած փորձերու արդիւնքը գոհացուցիչ եղաւ։ Գերման նաւագործարանները 10 ամսէ ի վեր նորաձեւ ընդհանուր մարտանաւերու չինութեան կ'աշխատին փութով։ Վերջին նոր դրութեամբ ընդհանուր տասնեակորդ յատկութիւններ կը միացնէ իր վրայ։ Այս ընդհանուր մարտանաւը բոլորովին կը տարբերի ֆրանսական կըռանատէ դրութեամբ չինուած մարտանաւէն։

ՎԻԵՆՆԱ.— Իտալիոյ Թագաւորը հեռագիր մը ուղղելով Ֆրանց Յօզէֆ կայսեր, ջերմ չնորհակալութիւն յայտնեց՝ ցաւակցական ու համակրական արտայայտութեանց և եղած նուէրներուն համար։ Իտալիոյ Թագաւորը իր հեռագիրը կ'աւարտէ, ըսելով — «Ձեր եղբայրական համակրութիւնը ազնուական արտայայտութիւն կը յայտնէ ձեր բարեկամութեան այս նոր նշանաւոր դէպքին համար՝ հանդէպ Իտալիոյ»։

ՀՌՈՄ.— Իտալիոյ և Գերմանիոյ արդի յարաբերութեանց մասին մէկ քանի հարցապնդումներ ներկայացնելու ցան Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովոյ գլուանին։

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Կրուիչի դահլիճը հրաժարական մատոյց և Թագաւորը ընդունեց։ Ցետոյ Թագաւորը իր ներկայութեանը ընդունեց Պոլսոյ սերպ դեսպան Մ. Սիմիչը։

ԱԹԷՆՔ.— Փառաւոր ընդունելութիւն մը կատարուեցաւ Անգլիոյ Թագաւորին ու Թագուհիին և Կալլէսի իշխանին ու իշխանուհիին, որոնք այսօր Աթէնք ժամանեցին։ Ն. Վեհափառութիւնները արքայական պալատին պատշգամէն չնորհակալութիւն յայտնեցին ժողովրդեան։ Փողերը Աթէնք ու Պիրէոս չքեղապէս լուսազարդուած էին։

ԲԱՄՊԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ, Ապրիլ 17

Մյու.-Օռ. 6.04 բնն. Օգս.—Սեպ. 5.98 թ.
Օյն.-Օգս. 6.03 » Հկտ.—Նոյ. 5.75 »

ՏՕՔԹ. ԴԱՌԼՕ ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ ազդը կարդացէք Դ. երեսը

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՔՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուան գոցուեցաւ	Օ. Ո.	100 38
Երէկուան էն բարձր գինը	»	101.12
» էն վար գինը	»	100 38

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուան գոցուեցաւ	ֆր.	141.—
Երէկուան էն բարձր գինը	»	141 $62^{1}/_{2}$
» էն վար գինը	»	140 $87^{1}/_{2}$

Նիւթէքէթը Զայրիէ	Օ. Ո.	36 50
Միթիլիի Պանքա		6.—
Սելանիկի »	ֆր.	178.—
Քամերխալ	Ա. Ո.	10.03
Քարասու Բրէվիլէժիէ	ֆր.	152.—
» Օրտինէր	»	131.—
Իզմիրի քարափ	»	595.—
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	Օ. Ո.	4.12
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	8 05
» պարտաթուղթ	ֆր.	492.—
Տէրքօսի ջուրի ընկ.	»	288.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո	18.40
Քարափ Կ. Պոլսոյ	ֆր.	517.—
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիբս.	1886	328 50
» »	» 1903	272.50
Թրանսվաալ		57.—

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Յունական փոխառութիւն	ֆր.	275 —
Պանք Նաս. Կրէս.	»	439 —
» » »	նոր Օ. Ո.	4.08
Լաւրիօմ	ֆր.	67.—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղր.էն	ղր. ֆր.
Ֆրանսական ոսկի	87.20
Անգլիական ոսկի	110.—
Բօյ	90 20
Մէճիտիյէ արծաթ	108.01
Րուսի Մէճիտիյէ	8.67
Իւրիւրք	51.—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	ղրշ.	$109.37^{1}/_{2}$
Բարիզի » »	ֆր.	$22.83^{3}/_{4}$
Վիէննայի » »	քուրոն	21.88
Պերլինի » »	մարք	18.65

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Ապրիլ 1906

Ֆրանսական Ռանթ 3%		99.07
Օսմ. միաց. փոխ. 4% բաց		93.10
» » » գոց		93.25
Րումէլիի երկաթուղի	ֆր.	143.50
Րէժիի պարտաթուղթ	»	407.—
Օսմանեան մաքս	»	493.—
Օսմանեան Պանքա	»	644.—
Քրէտի Լիոնէ	»	1175.—
Բարիզի Պանքա	»	1582.—
Աւստրիական Ռանթ	4%	98.50
Իտալական »	5%	105.25
Ռուսական »	4% 1901	82 26
Սպանիակ. արտ. փոխ.	4%	94 20
Պալիա Քարա Այտըն	ֆր.	710.—

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Ապրիլ 1906

Անգլիական Ռանթ	90.93
Օսմ. Միաց. Փոխ. բաց.Գ.Կ.	92.25
» » » գոց »	92.25
Օսմ. Պանքա	15.87
Պուլկարական 1892	102.—
Ռուսական 4% 1888—89	82 25
Յունական Ռանթ	42.—
Զարթերթ	1.68
Թրանսվալ	2.31
Ռանտմայն	6.43
Ճափոնական 4%	92.25

ՊԵՐԼԻՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Ապրիլ 1906

Գերմանական 3%	88.50
Օսմ. Միաց. Փոխ.	93 60
Օսմ. փոխառութիւն 1903	89.—
Րումէլիի երկաթուղի	134.—
Ռուսական 4% 1902	81.70
Անատոլ.Երկթ.Պարտ. Ա.	103.50
» » » Բ.	103.20
» » Բաժնեթ. 60%	129.—

ՀՐԱՆՏ ԴԱՄԻԱՆՈՍԵԱՆ

«ԾԱՂԿՈՒՄ»Ի ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ — 41 —

ԳՐԵՑ ԺԻՒԼ ՎԷՐՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ՍԻՄՕՆ ՁԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

Արտառոց Կտակ Մը

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Թ.

ԼՐԱԲԵՐԻ ՄԸ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ցեռայ Իգիաօրիօ աւելցուց,

—Մինչև եթէ չանի՞ք։

—Այո՛, եթէ չանիմ։

—Արդեօք թուղթի կտորի մը վրայ չէ՞ք կրնար գրել տալիք, Տէր Բիմպել։ Մինակ քանի մը բառ։

—Ստորագրութի՞ւնս։

—Այո՛։

Ցայանի է որ այսքան կարևոր գործի մը մէջ փոխանակուած խօսքը չէր կրնար բաւական նկատուիլ։ Առանց վարանելու, Հարրիս Բիմպել յուշատետրը հանեց, և անոր թերթիկներէն մէկուն վրայ գրեց թէ պատրաստ է հարիւր հազար տոլար տալ Սանդա Ֆէի Տէր Իգիաօրիօյի եթէ Ուիլեըմ Հիբէրպօնի միակ ժառանգորդը հաչակուի։ Ցեռայ ստորագրեց և յանձնեց կառապանին։ Իգիաօրիօ առաւ, կարդաց, խնամքով ծալլեց և գրպանը դնելով ըսաւ,

—Ճամբայ ելնենք։

Օ՛հ, սանձարձակ արշաւ մըն էր սկսաւ, գլխիկ վազք մը այն ճամբուն վրայ, որ Րիօ Ջիքիդայի եզերքէն կ'երկարի։ Եւ հակառակ այնքան ջանքերու, հակառակ կառքը խորտակելու և գետը ձգելու վտանգին, կէս օրէն առաջ վայրկեան առաջ հազիւ կարելի պիտի ըլլար Սանդա Ֆէ հասնիլ։ Այս քաղաքին մէջ 7000 բնակիչէն աւելի չկայ։ Եթէ Նիւ Մէքսիքօ 1850էն ի վեր կցուած է Ամերիկայի, յիսուն նահանգներու մէջ անոր ընդունուիլը հազիւ քանի մը ամսուան գործ էր, որով արտաքս Ուիլեըմ Հիբէրպօն կրցած էր իր քարտէզին վրայ նշանակել անոր անունը։ Եւ յետոյ, այդ քաղաքը յայտնապէս սպանիական մնացած է բարքերով և երեւոյթով, և անգլիամերիկեան նկարագիրը չստացած չի ծաւալիր հոն։

Գալով Սանդա Ֆէի, արծաթախառն հանքերուն հիւղերուն մէջ իր բռնած դիրքը բարգաւաճ պայմաններ մը կ'ապահովէ իրեն։ Իր բնակիչներուն բոլորին նայելով, քաղաքը կը հանգչի արծաթեայ հաստ հիմի մը վրայ և անոր փողոցներուն տակէն կարելի եղած է դուրս հանել հանածոյ մը, որուն մէկ թօնն մինչև 100 տոլար կ'արժէ։

Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, քաղաքը չաա հասարակաց տեսարաններ չընծայեր զբօսաշրջիկներուն։ Միայն աւերակները կան եկեղեցիի մը, զոր Սպանիացիները շինած են մեծ երեք դար առաջ։

Հարրիս Բիմպել յաւակնոյն ընդունելութիւն մը գտաւ հոն, ինչպէս ամէն տեղ։ Բայց ժամանակ չունեցաւ պատասխանելու այն եռանդուն հազար ձեռքերուն, որոնք դէպ իրեն երկարեցան։ Միայն ընդհանուր կերպով շնորհակալութիւն յայտնեց։ Արդարեւ, ժամը 11.50 էր և հարկ էր որ հեռագրատունը գտնուէր կէս օրուան վերջին հարուածը չհնչած։ Երկու հեռագրեր կ'սպասէին իրեն, որոնք առաւօտ և գրեթէ միևնոյն ժամանակ ղրկուած էին Շիքակոյէն։ Առաջինը, որ Տէր Դորնպրօքի ստորագրութիւնը կը կրէր, կը ծանուցանէր քուէարկերու երկրորդ նետուածքին արդիւնքը, երեք-հինգ, որով 22րդ խորշը կամ Սաութ Քարոլինա կը գրաւուէր։ Է սարսմի, այս անխուսափ սպառնալից(?) յօդը, որ խօլ ուղեգիծներ կ'երազէր, ուղւոյն գին 1500 մղոն ամբ պիտի ճամբորդէր։

—Եթէ Ֆլորիտայի ճամբով երթամ, քանի մը հարիւր մղոն աւելի ճամբորդած պիտի ըլլամ, ըսաւ ինքնիրեն։

Սանդա Ֆէի մէջ ազդանշանաւորներու ցնծերը աւելցին զօնախմբել իրենց հայրենակցին ներկայութիւնը խնջոյքներ և սերին պարտաւորական հանդէսներ կազմակերպելով։ Բայց Դոփպիոսեր(?) տաճի լարերը ցաւ ի սիրտ մերժեց։ Փորձառու ըլլալով, արդյունք էր Պեֆալոյի մեծ յաղթանակներու ձեռք բերած խօսքերը նկատի առնել և ո՛և է պատրաստական չունենալ և ամենակարճ ճամբով ուղեւորել։

Եւ յետոյ, Պիքօյրի կողմէ իրեն ղրկուած միւս հեռագիրը կը պարունակէր նոր ուղեգիծ մը, առաջինէն ո՛չ նուազ լուսագոյն կերպով ուսումնասիրուած, որուն իր պաշտօնակիցները կը խնդրէին համակերպիլ։ Ուստի որոշեց նոյն օրն իսկ մեկնիլ Նիւ Մեքսիկոյի գլխաւոր քաղաքէն։ Քաղաքին կառապաններ գիտէին թէ այս առաւօտեան ճամբորդը ի՛նչ խոստումներ տուած էր Իգիաօրիօյի։ Ուստի Հարրին Բիմպել կառքերէն մէկն ընտրելու ընծայութիւն քաշեց, վասնզի բոլոր կառապանները իրենց ծառայութիւնները կ'առաջարկէին, խորհելով որ իրենք ալ իրենց ընկերոջ բախտին պիտի արժանանան։ Անշուշտ զարմանալի պիտի երեւայ թէ Իգիաօրիօ ինչո՞ւ Հարրիս Բիմպելը երկաթուղիի ամէնէն մօտ գիծը առաջնորդելու պատիւը և գրեթէ իրաւունքը չստացաւ, Թերեւս 100,000 տոլար եռ աւելցնելու համար իրեն եղած խոստումին վրայ։ Բայց հաւանական է որ այս խիստ գործնական անձը գոհ ըլլալուն չափ յոգնած ալ էր։ Սակայն ինչու հրաժեշտ տալու Հարրիս Բիմպելի, որ աւելի կառապանի մը հետ պայմանաւորուելէ ետքը, կը պատրաստուէր մեկնիլ։

—Է՛, բարեկամս, ողջ ես, հարցուց Հարրիս Բիմպել։

—Փառք Աստուծոյ։

—Հիմա կարծեմ թէ առնելիք ունիք մը չունիմ քեզի հետ, վասն զի իմ հարստութեանս ընկերակիցը եղար։

— Հազար անգամ ողջ եղաւ, Տէր Բիմպել։ Արժանի չեմ։

—Այո՛, այո՛, շնորհակալ եմ քեզի, որովհետեւ եթէ քու հաւանդդ ու անձնուիրութիւնդ չըլլար, չաա ալ պիտի հասնէի և խաղին մասնակցութենէն պիտի զրկուէի։ Տասը վայրկեան միայն մնացած էր։

Իգիաօրիօ այս զրուցատալից գնահատութիւնը մտիկ ըրաւ հանդարտօրէն և ըսաւ,

—Քանի որ գոհ էք, Տէր Բիմպել, ես ալ գոհ եմ։

—Եւ եկեղուը զայգ կ'ընեն, ինչպէս կ'ըսեն մեր Ֆրանսացի բարեկամները, Իգիաօրիօ։ Գալով այն թուղթին, զոր ստորագրեցի, խնամքով պահէ զայն։ Ցեռայ, երբ իմանաս որ Հիբէրպօնի սազախաղին մէջ յաղթող հանդիսացած եմ, Քիւֆտըյէն երկաթուղի նստէ ու Շիքակօ գալով դրամդ գանձէ։

(Շարունակելի)

ԻՒՆԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828—1829

1828 L'UNION DE PARIS

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828—1829

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	320	միլիոն ֆրանք
1904ին գանձուած տարեկանքին	37	» »
Մինչեւ 1904ի վերջը հատուցուած վնասք	440	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի. Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 320 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որն որ ճակալ եռաճիայաուրութիւն մը կ'րնծայէ ԻՒՆԻՕՆի տպահովագրելոց։

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց։ Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի ԴԻՐԱՑԱՆՑ քան ուրիշ ո՛ և է ընկերութեան պայմանները։

Ընկերութեան Դրամատունն է՝ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Ընդհ. Տնօրէն — ՍԻՄՕՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ

Պետ — ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սթամպօլ, Սուլթան Համամ, Քոթթըրճը Օղլու Խանած

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԴԵՂԱՐԱՆ

Վ. ՔԷՕՄԻՒՐՃԵԱՆ

Բերա, Մեծ Փողոց թիւ 57, Թագսիմ, Զրահեան Աբարթըմանին Ճերէմ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Յարգոյ Հասարակութեան որ, տարեէ մը ի վեր հաստատած այս դեղարանս, թէ՛ խղճամիտ սպասարկութեան, թէ՛ Հայ(?)տպաւորութեան և մանաւանդ գիներու չափաւորութեան շնորհիւ՝ քիչ ատենի մէջ արժանացած է ընդհանուրին վստահութեան և համակիր քաջալերութեան։

Դեղարանս կ'այցելեն ծանօթ մասնագէտ Բժիշկներ՝ զիրենք հիւանդներու ներկայութեան խնամք հայթայթելու համար։ Իսկ Սրբոց(?) կիրակի օրերը ձրի դարմանումներ կ'ըլլան։

Դեղարանս կ'այցելէ նաև ամէն օր՝ կանանց երեսի անբասիրդ մազերը՝ (Մօրուք կամ պեխ) հիմնապէս անհետացնող կնախատարոյն ՏՕՔԹ. ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ, ժամը 7—10 (Ը. Թ.)։

Կը գտնուի նաև կարող Ատամնաբոյժ մը՝ որ իրեն գիմողներուն ակռայի բոլոր հիւանդութիւնները կը դարմանէ և արհեստական անթերի ակռաներ կը շինէ։ Դեղարանիս մէջ կը գտնուի նաև այս ճիւղին համար անհրաժեշտ՝ ակռայի փոշի, նաև անոր ջուրը և ատամներին վրձինները։

ՁԿԱՆ ԻՒՂ. — Ձմրան ներկայ եղանակին համար, յատկապէս բերել տուած եմ Նորվեկիայ (Բէթէր Մօլլէր) համբաւաւոր ձկան ամէնէն ընտիր, ամէնէն զիւրամարս և ախորժահամ Մօրիւի ձկան իւղը որ կը գերազանցէ հրապարակի վրայ գտնուածները։

Ուստի կը խնդրեմ Յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի պատուել զմեզ՝ փորձով համոզուելու համար մեր հրապարակային խոստումներուն։ 28—50

Յուսեսպիտական գրասենեակ Ապահովագր. տեղեկատուութեանց

(Bureau Technique de Renseignements d'assurances)

Սթամպօլ, Սուլթան Համամ, Բասամ Գապըրճը Օղլու, թիւ 33

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Իր տեսակին մէջ առաջին անգամ ըլլալով գոյութիւն ունեցող այս գրասենեակը՝ ապահովագրական իրադարձութեանց հմուտ փաստաբաններու և փորձառու ապահովագրիչներու վարչութեան ներքեւ կազմուած ըլլալով՝ կը ստանձնէ ապահովագրական գործառնութիւններ առանց բացառութեան և կը տեղեկացնէ հասարակութեան ապահովագրութեանց հետ առնչութիւն ունեցող զանազան խնդիրներէ և ցոյց կուտայ յարմարագոյն ընթացքը։

Հետեւաբար կը յորդորենք այն ամէն անձերը որոնք ապահովագրական ո և է գործառնութիւն մը ունին կատարելիք՝ ուղիղ դիմել առաջ օգտուիլ մեր նոր ձեռնարկէն տալեւելութիւններէն և մեր խնամքին յանձնել իրենց գործերը. իսկ անոնք որ միջնորդներու (courtiers) ձեռքով կնքած են և կամ կը փափաքին կնքել իրենց ապահովագրութիւնները, կրնան այն միջնորդներուն մի՛ ջնջել մեզ դիմել, որովհետեւ այս վերջինները կրնան պատուաւոր ըլլալ ամէն կերպով, բայց ոգիտանալով եթէ ո՛չ միշտ՝ գրեթէ միշտ ապահովագրութեանց գիտական հանգամանքները (La technique de l'assurance), կրնան առաջարկել այն տեսակ պայմաններ՝ որոնք ապահովագրեալին միջոցներուն և դիրքին հետ համաձայն չըլլան. — ուրեմն յաւալ պիտի գայ անխուսափելիօրէն մնացածը ստրկութիւն մը։

Ապահովագրական Տեղեկատուութեանց արուեստագիտական գրասենեակի

Տնօրէն ՄԻՀՐԱՆ ՉԻԹՃԵԱՆ

Տէր ՎԱՀԱՆ ԵԿԱՒՈՖ

Ծանօթ.— Ապահովագրական տեղեկատուութիւններ, նպաստ ունենալով ապահովագրեալը իրազեկ ընել, — առանց նիւթական փոխարինութեան են։ 4—50

ՄՕՋԱՅԻԳ ՎԷ ԱԼՋԸ

ԻՍԱԼԸՆԱ ՄԱԽՍՈՒՍ ՊԷՕՅԻՒՔ ՖԱՊՐԻՔԱ

ՎԷ

ԷՏԷՎԱԹԸ ԻՆՇԱՒՅԻԷ ՄԱՂԱԶԱՍԸ

ՀԱՃԻ ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ ՎԷ ՄԱԽԴՈՒՄԼԱՐԸ

Ալտըգմա Գարու ճատտէսինտէ Թուղլաճըլարտա Թիւրպէի Շէրիֆէ մուքաբիլ Նօ. 510 վէ Կոլաքատա Պէրէքէթզատէ Խաղարընտա Սըրքաճըլար իչէրիսինտէ Նօ 2

Սօն սիսթէմտէ պուխարլը քիւչաք իթմէյէ մախսուս փապրիգամըզտա, Էվրօբատան ճէլպ իթմէյէ օլտուղումուզ ուստալար վասըթասըյլէ իմալ իթթիքտիմիզ պոյնուղ վէ տէմիր գափլը մօղտերիֆ Ջինի վէ մօղտերիֆ-ֆայիթա, ներտիվէն պասամագը, ֆասսատ իչուն չըքմաք պարմագլըղը, պալքոն մնքղ, թէրսանէ պարմագլըղ, թալի վէ ամպար գափուսու, գէպէնէքէ վէ գլէրէ ըզգարալէ պարմագլըղլար, պոյնուղ կափուլար... [illegible] համուլէ իչին ֆիլդէ... թիլլէրի...

Թալըպլարըն ուղրամալարը ուպուտպ ռիճա ոլունուր։

ԶԸՐԱԱԹ ՊԱՆՔԱՍԸ ՓԻՅԱՆԳՕՍԸ

ՀԱՄԻԼԱԹԸ ՄՈՒՀԱՃԻՐԻՅԷՆԻՆ ՄԷՍԱՐԻՖԸ ԻՉԻՆ ԻՒԹԵԱՆԻՅԷՍԻՆԻ ՄԱԽՍՈՒՍ ՏԸՐ

Իհրամիյէլէր Տէրսաատէթտէ Զըրաաթ Պանգասըյլա Օսմանըլը Պանգասընտան վէ պաշգաճա մէգիւր պանգալար շուպէլէրինտէն բէէտիլ օլունուր։

ՊԻՐԻՆՃԻ ՔԷՇԻՏԷ 1 ՄԱՅԸՍ 322 ԹԱՐԻԽԻՆՏԷ ՏԷՐՍԱԱՏԷԹՏԷ ԻՃՐԱ ԻՏԻԼԷՃԷՔ ՏԻՐ

ՊԻԼԷԹԼԷՐԻՆ ՄԷՃՄՈՒԸ ԱՏԷՏԻ 175,000

ԻՔՐԱՄԻՅԷ ԳԱԶԱՆԱՃԱԳ ՊԻԼԷԹԼԷՐԻՆ ԱՏԷՏԻ 28,660

ՊԻՐԻՆՃԻ ԻՔՐԱՄԻՅԷ 500,000 ՂՐՈՒՇ

ԻՔՐԱՄԻՅԷ						
ԻՔԻՆՃԻ ԻՔՐԱՄԻՅԷ 250,000 ՂՐՇ.	ՅԻՆՃԻ ԻՔՐԱՄԻՅԷ 125,000 ՂՐՇ.	ՎԻՆՃԻ ԻՔՐԱՄԻՅԷ 50,000 ՂՐՇ.	ՏԻՆՃԻ ԻՔՐԱՄԻՅԷ 25,000 ՂՐՇ.			

ԻՔՐԱՄԻՅԷԼԷՐԻՆ ԱՏԷՏ ՎԷ ՄԸՏԵԱՐԸ

1	Ատէտ	500,000	Ղուրուշ Իհրամիյէ			
1	»	250,000	»	»		
1	»	125,000	»	»		
1	»	50,000	»	»		
1	»	25,000	»	»		
5	»	50,000	»	»	պէհէրի 10,000	ղուրուշ
50	»	50,000	»	»	» 1,000	»
100	»	50,000	»	»	» 500	»
1000	»	100,000	»	»	» 100	»
27500	»	550,000	»	»	» 20	»
28,660		1,750,000				

Բէշիւզ ճուամէլէսի Զըրաաթ Պանգասը Մէճլիսի Իտարէսի հէյէթիյլէ մուհասէպէվի վէ Մալիյէ Նէզարէթի ձէլիլէսիյլէ Տիվանը Մուհասէպաթտան վէ Օսմանըլը Պանգասընտան թային օլունան զէվաթ հուզուրընտա իճրա օլունուպ, գազանըլան իքրամիյէլէր պիր հէֆթա զարֆընտա իճրա քէշիտէ մէյտանտա թէլուն՝ թէսմը թէ-ճանիյէ վէ մէհրի 20 ղուրուշ հիսապըյլա թէէտիյէ օլունուր։

Պիլէթլէր՝ Տէրսաատէթտէ Զըրաաթ Պանգասը իտարէի մէրքեզիյէսինտէ Գազիրյոլդաղ Համիտիյէ ճատտէսինտէ 38 նումերօլը մաղազատա մուգիմ Թիմոլէօն Վասիլիատիս վէ Թաշրատա Զըրաաթ Պանգասը շուպէլէրինտէ... 25 ատէտ թամ պիլէթ ալան քիմսէյէ 100տէ պէշ իքրամ իտիլիր...

ԹԱՄ ՊԻԼԷԹԻՆ ՖԻԱԹԸ 1 ԱՏԷՏ ՍԻՄ ՄԷՃԻՏԻՅԷ

ՆԸՍԸՖ ՊԻԼԷԹԻՆ ՖԻԱԹԸ ՆՈՒՐԸՄ ՍԻՄ ՄԷՃԻՏԻՅԷ

ԱՆԽԱՐԴԵԼԻ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ՔՕՆԵԱՔ

ԺԻՒԼ ԺԻԼՍՕՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.

LE CÉLÈBRE COGNAC JULES GILSON & Cie.

Բոլոր Եւրոպայի մէջ. մեծ համբաւ և յարգ եր վայելէ այն քօնեաքը զոր մասնաւոր խնամքով կը պատրաստէ Ժիւլ Ժիլսօն և Ընկերութիւն ծանօթ Տունը. Այս ամենապատուական քօնեաքը զուտ խաղողէ պատրաստուած է, անխառն և առողջապահիկ, ինչպէս որ Ֆրանսայի Բժշկական Ակադեմիական գնահատուած է զայն, և այսպէս, ընդհանրացած է բոլոր Եւրոպայի և Թուրքիոյ մէջ ալ այս քօնեաքին գործածութիւնը։

Անոնք որ կը փափաքին այս ֆրանսական ամենապատուական և անխառն քօնեաքին մեծաքանակ գնել, պարտին դիմել իր Ներկայացուցիչին՝ Ղալաթիա, Խալիլ Փաշա խան, թիւ 6-7,

Իսկ փոքրաքանակ գնողները զայն կրնան գտնել ամէն տեղ։

Պէտք է ուշադրութիւն ընել տակայն կափարիչներուն վրայի կնքուած ԺԻՒԼ ԺԻԼՍՕՆ հասցէին։ 7—25

Գաւառներու համար քօնեաքի յանձնակատարներ կը փնտռուին։

«ԼԱ ԲՕԼԱՐ»

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

1903 Դեկտեմբեր 31ին ընկերութեան ունեցած երաշխաւորութեան գումարները

	Ֆրանք
Ֆիլլայի Պանքան ի պահ դրուած զանազան արժեթղթերով	50,000,000
Վերայինական արժեթղթեց յաւելեալ արժէքը	21,298,712
Զանազան պանքաներու քով պահեստ	4,661,118
104,380 անգլ. ոսկի արժէքով անգլիական և հնդկական արժեթղթեր Անգլիոյ Պանքան ի պահ դրուած	3,563,165
Գումար ֆրանք	79,522,995

ԼԱ ԲՕԼԱՐԻ Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղը պատրաստ է հրդեհի դէմ ամէն տեսակ ապահովագրութիւններ ընդունիլ յանուն ընկերութեան, և պատահած վնասները անմիջապէս և արդարութեամբ կարգադրել։ «Լա Բօլար» իր վճարման առատ ցոյց տուած փութկոտութեամբ և տատամանանութեամբը իրաւամբ առաջնակարգ դիրք մը բռնած է ապահովագրական ոլորտին մէջ։

Գործակալութիւններ ունի Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

Ընկերութեան դրամատունն է ԲՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ։

Տեղեկութեանց համար դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին գրասենեակները, Պօլիս Սուլթան Համամ, Բինթօ խան։ 50 3

ԱԿՌԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ԲԵՐՆԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Ակռաներու և բերնի առողջութիւնը կ'ապահովէն մարսողութիւնը, զոր չեն կրնար յաւալէս կատարել գէշ վիճակի մէջ գտնուող ակռաները։ Բերանն ու լինտերը առողջ պահելու, ակռաները ճերմկցնելու և անոնց փառութեան ու առաջքն առնելու և փոսել սկաաները բժշկելու համար անհրաժեշտ է գործածել

ՍՈՒԼԱԳԻ ՊԸՆԷՏԻՔԹԻՆ

ՕՇԱՐԱԿԸ, ՓՈՇԻՆ ԿԱՄ ԽՄՈՐԸ

որ Բենեդիկտեան կրօնաւորներու պատրաստած անալ(?)ոստ և հոգեվերակագիւ է,

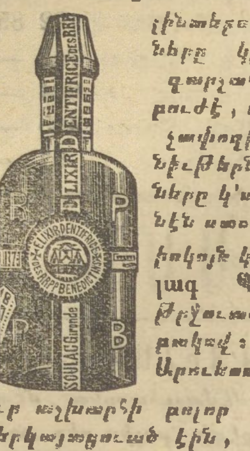

լինտերուն մէջի միքրոբները կը ջնջէ, բերնին զովացուցիչ գարշահոտութիւնը կը բառնէ, կոկորդին ու խռպոտութիւնը(?) նուազեցնէ։ Ամէնէն ստոյգ ակռայի դեղն իսկոյն կը հանդարտի Սուլագ Պէնէտիքթիէն մէջ թէշտուած կտոր մը բամբակով։ Բարիզի 1900ի Արուեստահանդէսին մէջ, ուր աշխարհի բոլոր ակռայի դեղերը ներկայացուած էին, Սուլագի Պենէտիքթեան հարց այս ակռայի դեղերն ամենավսեմ նշանակուեցան, և այս կարեւոր Վարչութեան Տնօրէնն արուեստական դէմքին ժիւրիի անդամ անուանուելով, գերազանցապէս Նուիրագործուեցաւ համբաւն այս արտադրութեան։

Մեծաքանակ կը ծախուի Ղալաթիա, Սանըրքըլար Թիւ 77 Սամիան էֆ. Ղազարոսեան դեղավաճառանոցին մէջ, Կը գտնուի նաև Պոնճէ Գարու Թիւ 13 միւքճեան և Բերա, Բիւչիւքեան դեղարաններ։ 20—2

ՊԷԼ ՍՕՂՈՒԳԼԸՂԸՆԸ ԹԵՏԱՎԻ ԳԱԹԻՍԻ

Տօքթօր ԷՎԼԱՆԳԻՕՒ Էվրօբատա իճրա իթթիկի սօն սէյահաթինտա Թրպիա էտէն մաւլութֆէգըյէթիյէ էյլէ իթմիշ օլտուղու մուխթէլիֆ թախիփէն միւտէյի վէ պէօրէքլէրի էզան իտէ... թէեսիրաթը սէրիեէ թէսմէ... թէտավի իտէր... Ղրայէթ նէֆի վէ Էվրօբատա թավսիյէ... Մանրպէլլօռտա Գարագաչ Օթէլինին գարշըսընտա յամպաֆէ... ինգիլիզքէի 97 նումերօլը... թէտավիխանէսինտէ գապուլ իտէր 50—14

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք, ԱՑՏՆԼՏՆՔ, ՓԻՏԻ ՕԳՏՈՒԻՔ

Երիտասարդներու ճշմարիտ խորհրդատուն

ՏՕՔԹ. ԳԱՐԼՕ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԱՖՐՈԴԻՏԵԱՆ ԵՒ ՄԻԶԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Ամեն օր, բաց ի Կիրակի օրերէն կը գտնուի Պերպէրեան դեղարանը, Կերիք Փաշա Պոլսի ժամը 3էն մինչեւ 6, եւ Պանճէ-Գարու Մերճամերեան - Պիանճի դեղարանը ժամը 7էն 11։

Ուրբաթ օրերը ձրի երկու դեղարաններու մէջ ալ

Տոքթ. Գարլօ Ցակոբեան, իր բազմամեայ փորձառութեամբ և Եւրոպական ամէնէն նշանաւոր բժիշկներուն կիրարկած մեթոտներով, արդարապէս և առանց ո և է հետք թողելու կը դարմանէ ամէն տեսակ սփրօզիւրական ախտերը, ինչպէս ջերմամիզութիւն (պէլ սօղուգլուղու), կուր միլիդեռ, ճանգըր մու և սիֆիլիս (ֆրէնկի), սերմնահոսութիւն, երազահորձութիւն, տանջեան անդամալուծութիւն, և մանաւանդ երիտասարդներու և ծերերու յատուկ դժուարամիզութիւն (ուրեթ. սխման խուեղալ եւ Իբեղրոֆի ճբ բրօսդադ)։

Եւրոպայէ բերել տուած նորագոյն գործիքներով, վերայիշեալ հիւանդութեանց յատուկ ամէն տեսակ վիրահատական դործողութիւն կը կատարէ արագ և առանց ցաւ պատճառելու։

Մանրադիտական (միքրոսքօպիք) զննութիւնք ամբողջական ախտերու մասին և անոնցմէ զերծ մնալու միջոցներու կիրարկում։

Աւելորդ չէ ըսել թէ առաջին այցելութիւնը միշտ ձրի է։ 10—50

Սկիւտար Պիտայէթ Մանքէմէսի Իճրա տաիրէսինտէն

Համամճը Էսնաֆընտան Գրիգոր վէլէտը Ցովակիմին տիվանըճը էսնաֆընտան Կարապետ վէլէտը Գրիգոր զիմմէթինտէ Սկիւտար Պիտայէթ Մահքէմէսի իլամըյլա մահքիւմին պիհ ալաճաղը օլան մալիմի էլ մըգտար մէպլաղըն թէէմինը իսթիֆաըն զըմընտա մէտուըն մերգումուն Սկիւտարտա Բաղլար Պաշը մահալլէսինտէ Միւօղլու սօգագընտա 34 նօմէրօ իլէ մուրադգամ միւթէառրըֆ օլտուղը թախմինէն 100 զըրատան իպարէթ օլալ էօն թէմէլ արվար իլէ իքի խան արվարլարը ինշա գըլընմըշ օլան վէ ալըռնտեհէ պիր տաքըրըն իլէ խարապ պարաջը ըէքիլմէքլի պիր օտայը միւշթէմիլ պալըրնըն պիր զըլթ արսանըն նըսֆ հիսսէսինին Թարիհը իլանտան իթիպարէն 15 կիւն սօնրա պիլմիւզայէտէ ֆիւրուխթընա թէշեապիւս օլունաճաղը Սկիւտար Իճրա տաիրէսինտէն իլան օլունուր։

1 Նիսան 322

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ